

ANTUN KANIŽLIĆ
SVETA ROŽALIJA

Sveta
Rožalija
Panormitanska divica

nakićena i ispivana
po

Antunu Kanižliću
Požežaninu

ROŽALIJA
svomu rodu
zdravje i svako dobro.

DIO PRVI

Što Rožalija knjigi, koju doma šalje, govori

I.

Rožalija knjigi put čestituje.

Rožalija kamo tebe šalje tvoja,
uzdisana, tamo putuj, knjigo moja.
Kud mi imaš ići, ne znam te ja učit,
nego ću te srići u ruke izručit.
Ali što ja sada zađuć s puta reko,

akoprem nerada, jerbo se zareko!
Što ja reko: srići? Izručam te Bogu;
Da ćeš srićno ići š njim, uzdat se mogu.
Putuj dakle, knjigo moja, i š njim hodi,
nek on, draga brigo moja, tebe vodi.
Putuj k rodu momu, koji od želje vene,
da u dvoru svomu vidi u tebi mene -
mene, to jest moje stanje, moje ime,
za oblakšat svoje brige tužno brime.
Putuj, - ako gorom, gorom srićno hodi,
ako sinjem morom, morom srićno brodi.
Putuj, - ili drumom ili stazom išla,
ili gustom šumom, na polje izišla,
ili snilazeći niz dol, u dol snišla,
ili se vozeći rikom, riku prišla.
Putuj, - kud god pođeš, u dobri čas pošla,
i kamo god dođeš, čula: "Dobro došla!"
Putuj, - nit mi ljutu zvir koju ti srila,
koja bi na putu na te srnut smila,
nit mi tebe srila, koja strahom rani,
iz busije sila, zaviknuvši: "Stani!"
niti druga koja beda na put stala,
da kud staza tvoja vodi, ne bi znala.
Putuj, - nek ti vrime tihim zrakom godi
i sunašce š njime bile danke vodi.
Nek te kao virni drug putem sadruži
doljncac vitrac mirni i igrajuć služi.
Nek ti cvitjem cvate put, nek te po granah
žuberući prate ptičice do stana.
Ako trudnoj litna vrućina dosadi,
nek ti roseć sitna kiša zrak proladi.
Nek ti pokoj grane listorodne dadu
i od sunca brane u zelenom ladu.
Kad se zrak uzbune s oblaci od juga
i jug s kišom dune, ne bila ti duga.
Nek ti gornjac puše, koji razvedriva,
da se puti suše, nek ti sunce siva.
Kada pako pođe u zapad, jer znade,
da za njime dođe misec, i mrak pade
i počme se noćit, kud goder mi zašla,
da možeš prinoćit, stan i pokoj našla.
Ako ti u pustom dolu put priteče
i s tminom te gustom slipa noć zateče,
nek sjajuć visoko iz dola i gore
misec, jasno oko, vodi te do zore.
Ako ti se zgodi štogod, valja znati,
da svaki, kad hodi, putnik štogod pati:
svaki štogod pati, i kad je put dugi,
nevolja ga prati, ako nitko drugi.
Dakle pati, patit nećeš mi brez druge,

ja ću tebe pratit, druga tvoje tuge.
Ja ću s tobom ići po suhu i vodi,
i mene će stići, što se tebi zgodi.
Ali jer ne mogu s tilom, s tilom neću,
nego kako mogu, srcem i s pameću,
kako jedinoga kad od sebe dalje
sinka mati svoga u tuđi grad šalje.
Ona njega slidi i s pameću prati,
od brige problidi sva, jerbo je mati.
Na um sve njoj pada i brigu imade
misleć: "Gdi je sada sinak moj, tko znade!"
I ako bi htela, od njega pameti,
jer je brige sila, ne može oteti.
Višje ona š njime jest neg sama sobom, -
načinom ću time i ja biti s tobom.
Niti mene bili kad od tebe danak
niti me razdili kratak noćni sanak,
jerbo briga moja, koju imam na te,
virna druga tvoja ići će uza te.
Ona mi odnese um na tvoje pute,
da se vas zanese i dan i noć u te.
Koliko ću reći puta: "Kud je došla,
je l' mi puta veći dio knjiga prošla?
Da ju straža koja gdi ne zadržava
sumnjeć, je li moja ono knjiga prava?
Da tko morebiti, koji niti riči
ne zna pravo štiti, njoj put ne zapriči?
Tko zna gdi je sada: na moru li, gdi li!
O kako bi rada znati, Bože mili!
Iđe li glavicom, iđe li mi lugom,
iđe li ravnicom, sama ili s drugom?"
Ob noć ću uzdahnut: "Ako noćom pođe,
gdi će mi osvanut, kamo sutra dođe?"
San će meni isti lažuh prikazivat,
po kojih ćeš mistih hodit, gdi počivat:
sad da strmom gorom iđeš k momu rodu,
sad da iđeš morom leteći na brodu;
sada da te zviru na planini straše,
sad da te pastiri srite iđuć s paše;
sada da pod gorom trudna prinoćivaš,
sada da pod borom zelenim počivaš.
Meni će se sniti da te majka štije.
O kad će to biti! Da isto san nije!
Eto, nećeš hodit sama i po noći,
ja ću te sprovođit sideć u samoći.
Razdijeno tako kanoti na dvoje
u vrime će svako biti srce moje.
Zato mi se siti da ću te ja pratit,
s tobom vazda biti, s tobom vazda patit.

II.

Rožalija daje knjigi nauk od držanja, ako joj navlastito tko prigovarat počne.

Putuj nit se stidi, nit mi budi tužna,
da ti lice blidi od papira ružna;
da nisi ti svilom žutom odivena
ali barem bilom posrid sašivena;
da od praha žuta ne svitle se ova
zemljicom posuta crnom tvoja slova;
da ne siva zlato oko kraja tvoga, -
ne stidi se zato oka roda moga.
Znaš, što sam i kakva, zato se spomeni,
da imaš bit takva i prilična meni.
Biliji od sniga papir i riz sjajni,
mojih ures knjiga prije običajni,
i druge lipote tko će u ovom mistu
od Božje sirote iskati u listu?
Ah, nejmam ja toga, koja niti lonca
(kako je rič) svoga nejmam, niti konca.
Ako nađeš koga, koji te upita,
što se prez svakoga pečata list skita:
otkuda bi meni pečat, odgovori,
i vosak crveni u pustošnoj gori!
Da i mogu, ne bi pritisnut ga htela,
ne pišem u tebi, što bi svitu krila.
I što hoću kriti? Zato nejmam brige,
da te krati štiti pečat, čuvar knjige.
Nejmaš slova koje bi moglo uvrilit.
Tko zna, još će tvoje riči tkogod slidit.
Znadem da svakomu ti nećeš ugodit,
jer tko će, što komu jest drago, pogodit!
Rič je znana svima: koliko je ljudi,
toliko ti ima i različnih ćudi.
Znaj da kako sovu, kad na dan izajđe,
tako knjigu novu napast s kljunom najđe.
Vidla sam stvar ovu: velike i male
ptice kad na sovu jurišom navale,
kos *začokće* prvi, kreštelica *kreči*
kao' nje žedna krvi, da sva šuma zveči;
zeba *činče* zebe i sestru poziva,
koja: "Što je tebi?" *činčeći* oziva
niti *činčat* stane, prije nego drugu
druga na boj gane *činčeći* po lugu.
Čuvši zebe viku, k toj krilatoj četi,
ostavivši smriku, bravenjak doleti.
Drozd glavu protulji zavirujuć, tko je;

sinica produlji vrat željna znat što je.
Trostokljun i žune s ditelji na strani
draže, svoje kljune oštreci o grani.
Međuto se druge čete na boj dižu:
sad lude, sad vuge, sad puzavci stižu.
Stižu od vrsti svake *cvrčec* crnoglavke,
gavran *grakčuć*, svrake *krečuć*, *čavčuć* čavke.
Između ostalih skačuć iz daleka
gleda strižic mali, i što će bit, čeka.
Nuto, rekoh, čuda, toliki vojnici
lete odasvuda suprot jednoj ptici:
bit će ovdi krvi danas jošter rika,
gdi toliko vrvi perjatih vojnika.
Što se čini? *Čikću*, *klokću* i *piskuću*,
kliče, *čokću*, *klikću*, *kreče* i *cvrkuću*.
Na zemlji je trka oda strana sviju,
po granah je cvrka, da boj š njome biju.
Od ovuda *gačuć* vrana oblak grne,
od tud na nju skačuć vojska zeba srne.
Kao bojne čete u krvavom ratu
sad napose lete, sad opet u jatu,
sada k njoj dolete, sada ju obliču,
sad mimo prolete, sad se u nju zaliću.
Svako se tu srđi, svako, kako znade,
cvrčecići nju grđi, kad blizu nje pade:
drozd *barzčec*, kos *čokčuć*, a sinica *čikčuć*,
zeba *činčec*, *klokčuć* žuna, ditelj *klikčuć*.
Rugaju se svrake i grohotom smiju
krečuć: "Nejma take, lipša si od sviju!"
Svako u nju dira: sad kljunom drozdović,
sada u nju smira žuna, sad kosović.
Sad na nju cvrkuće, sad po oštroj kori
ljut puzavac *muče* puza na nju gori,
sad ju *vuglič* psuje vuga, sada skoči
gavran, da joj kljuje i izbode oči.
Sad se na nju tuže i prid oči steku
zebe ter ju ruže, kako da joj reku:
"Ne biše ti, sovo, hole glave dići,
iz duplja ti ovo jest na svitlost ići!"
Drugi put na oči ne idi, ne *huhući*,
nego ob dan u noći kućnoj sidi i mući."
A što sova? Sidi smućena i tužna,
jer navalu vidi i zna da je ružna.
Sad očima kreće, sada glavom klima,
sad pande raskreće da se brani š njima.
Ako kada srne ditelj ter ju bocne,
pruža pande, s krili prne, s kljunom štrocne.
Glavom opet klima, kano žaleć kaže,
što se zgađa njima, koji svitlost traže,
kano da će reći: "Što u rastu šuplju

ne ostah mučevići i u tavnju duplju!"
Sad krila raširi, sad razvali oči,
sad treptec zažmiri željna crne noći;
sada glavu prigne, sad se nakostuši,
sad perjate digne kao mačak uši
i ništa ti sluša; sad jih opet spusti,
cvrka joj zaglušna od kljunatih usti.
Sada se sva stisne, navlastito kada
trostokljun se tisne i blizu nje pada.
Sada ništa ziva - uzdiše li, što li? -
Sada se sakriva savrnuvši vrat doli.
Opet se okreće, svakako se muči
i od stida veće neg s' od straha skuči.
Što da i na tebe, knjigo, tko navali:
lude, svrački, zebe i kljuni ostali -
nemiran ptić vuga, kukmast ditelj, žuna,
znaš ju, ružno duga jezika i kljuna,
i kojih jest fala kljucat se sa svima,
jer je narav dala kljun zakučen njima,
koje od jednoga do drugoga drva
lete, da gdi koga isključaju crva?
Dođu, koje znadu samo u panj tucat,
jer tup kljun imadu ne mogući kljucat.
Dođu... Znaš li, koje? Bili bi slavići,
da ti nisu boje crne mudri ptići.
Sladak glas imadu, jer gdi mudra vrije
voda, oni znadu, i svaki nju pije, -
voda, koja bila jest pribistro vrilo
devet mudrih vila, ptićom ovim milo.
Svatko od njega reče: "Još tu vila piva!",
tako s tutnjom teče slatkim voda živa.
Ako ti zapiva tko od ptića ovih,
luda ti otpiva na čast kako sovi.
Ptić on morebiti, i to će se zgodit,
kad te počmu štiti, za majci ugodit,
zapivat će: "Kita od cvitja jest nova
u po zime i lita cvatuć knjiga ova.
Narasla je ona - tko drugo reć more? -
blizu Helikona i Parnaške gore.
U to pero uliše vrilo Aganipe
vile, koje piše retke tako lipe."
Začvrčit će luda i š njom nike ptice:
"Velika nam čuda! Zar su kita trice?
Zar je cvitja kita dračje, vrilo mlaka,
gora glasovita Parnaš gora svaka?
Zar je svaka vila, koja retke slaže,
na Parnašu bila, kako ona kaže?
Na Parnaš uzaći nije dato svima:
koji hoće zaći na vrh, trudit ima.
Koji onu želi mudru vodu piti,

njemu Febo veli znojit se i bditi:
znoj jest mudra voda, koju tvoje, vilo
krivonoga hoda, pero nije pilo.
Lino pero ove nije pilo vode,
zato knjige nove retki hromi hode."
Navlastito koje i kakve tko čudi,
tako stvari svoje i tuđe on sudi.
Šta ti jedan falom uzvisujuć kiti,
drugi s oštrom šalom pod noge ti hiti.
Jedni ti se čude tvoju glaseć diku,
a drugi te kude i jezikom siku.
Što da zlato čisto ti sciniš nadsiva,
drugi ono isto olovom naziva.
I to bi još prošlo, neg što ni na vrata
nikad nije došlo tuđega zanata,
ono, kako stara običaj imade,
dilu prigovara, a što je, ne znade.
Koji vazdan šije posmolenim šilom,
on se rugat smije Apelovim dilom.
Ako knjigu štiti zna, na stol će sisti,
od nje sudac biti, protrest ju i gristi.
Ali jerbo tebe ne šaljem da komu
falim sama sebe ja po glasu tvomu,
niti mogu s čime, niti ja imadem,
da te kitim, vrime, niti toga znadem,
što sam doma čula, nit mi na um pada,
nit to špilja, skula moja, uči sada,
nego da ti znanje samo možeš dati
mojim, moje stanje, odlučih te slati,
zato nit se s kime priričuj, ni mrazi,
nego se ovime vićem služeć pazi.
Kad ti prigovarat stanu, nit se smuti
niti odgovarat počmi, nego šuti.
Putuj putem tvojim, jer što šarko laje,
putnik putem svojim nit sluša nit staje.
Budi kano nima i gluha; tko tako
hodi, mir on ima i sve trpi lako:
nit se nim kad svadi, niti nemir sije,
nit jezičnu vadi sablju, da boj bije;
nit se gluh što tuži, kano da mu muha,
kada ga tko ruži, leti pokraj uha.
Ovo ti ja prije hoti' napomenut,
da se imaš, gdi je potriba, spomenut.

III.

Rožalija govori knjigi da ide u rodni dvor paleramski, i ispisuje lipotu vrata dvora svoga.

Putuj u grad bili Paleram kod mora,
od koga me dili šesto lito gora.
Dvor stoji u njemu od mramornog zida,
kao da kralj svemu gradu zapovida.
Od strana primornih ohola od zlata
i deset mramornih stupova su vrata.
Na obedvi strane tri jesu prilipa,
ruke mudroznane dilo čudno, kipa.
Z desne stoji diva u kipu visoka,
lica kano živa i viteška oka.
Mnio bi tko da je ona vitez pravi:
zlatna joj se sjaje kaciga na glavi,
oklop ju odiva, koja i u noći
miesecu odsiva zablještujuć oči.
Kripost njoj jest ime, snagom će sve probit,
svako dignut brime i silu pridobit.
Štit i kopje ima: štit, da rod zaštiti;
kopje, da se svima zlobnim rodu priti,
kao da rodom mojim vlada *Kripost* ista
i s oružjem svojim rodna straži mista.
Pod njom *Crna zgod*a ili s crnim krili
Udes, našeg roda neprijatelj, cvili,
jer se zgodit neće, da njezina sila
bi se na rod veće ikad dignut smila.
Ona strile, ali prikršene, ima,
da ne more rodu nahuditi š njima.
A uz nju je vila *Srića*, vila lipa,
da ti ne bi bila na dva oka slipa,
neznabošcem znana i u staro vrime
božicom nazvana vrtećom sasvime.
Da se pako znade, kakva je i što je,
uza se imade bilig, kolo svoje:
kolo, bilig čudi, kojim vazda vije,
to jest, vele ljudi, nikad stalna nije,
u svako se doba vrteć prominjiva,
kralja robom, roba kraljem izminjiva,
sad jednoga digne, da ga vas svit fali,
sad ga opet prigne i u dol uvali;
on, koji se sada pored suncem sviti,
š njime danas pada i u zapad hiti.
Zašto, želiš znati? Ne more bit drugo,
jer na kolu stati nije moći dugo.
Ovamo i tamo leteći nestalna
u svojoj jest samo nestalnosti stalna.
Sad će ti doletit, i carom ćeš postat,

sad će ti odletit, i prosjak ćeš ostat.
Zato, da ta vila bude stalna, veže
Kripost nju za krila i bižeću steže;
verigom ju veže zlatnom, da od roda
nikad ne odveže nju nesrićna zgoda.
S live (jerbo neće desne *Kripost* dati
ni od sebe veće koje vile znati) -
s live strane siva od prošastih vika
rodu slavna diva, po imenu *Dika*.
Sja se od zlatna ruha tilo odiveno,
kao da je od suha zlata saliveno.
Čudo je od gizde: i krunu i svite
biserne joj zvizde iskreći se kite.
Uz nju stoji *Vrime*, side starac brade,
ali sa svim time snage jošter mlade:
Vrime Velikoga od Karla cvatuće
kolina svitloga svitle naše kuće.
Kod njegov vrimeniti okrug od nebesa
daje oku štiti različna čudesa:
gdi rano i kada sunašce prosiva,
gdi li trudno pada i ob noć počiva;
gdi je privisoko od podneva bilo,
otkud svita oko vidi svako dilo;
kojim putem hodi, gdi dan, gdi noć skraćá,
kud godište vodi, kad se k nami vraća;
kako vrime dili čineći jednaku
noć crnu i bili dan godinu svaku;
otkud studen zime i proliće cvitno,
otkud jesen, vrime otkud vodi litno;
otkud svitlost prima, kakve li je moći,
kuda trk svoj ima misec, kralj od noći,
i zašto on ima dvanaest vrimena,
tko li nadi njima toliko imena;
kada koje vrime od vrimena ovih
mini svoje ime, što je misec novi,
kako se on mladi, kada uštap slidi;
kad tko, što li radi, sve se ondi vidi.
Navlastito pako svaka se tu vide,
u sivernih kako stranah misec ide.
Tu prvi u skutu Mlado lito i s njime
Sićanj nosi ljutu studen sridozone,
s kojom on usteže sve rike i gleda,
da trk njihov sveže okovom od leda.
Tu sada led stište *Veljača*, sad topi,
sad maglom pritište zrak, sad snigom škropi.
Tu *Ožujak* jugu veli tirat s gore
snig i zimu dugu u Siverno more
i prolitno vrime budi da se diže,
kažuć mu da zime veće svrha stiže.
Tu *Travanj* odiva travom polje i goru

i ptice poziva da pozdrave zoru.
Tu *Svibanj* prilipi - *Svibanj*, zemlje radost,
s vitarci ju kripi i njoj vraća mladost,
koji pušuć zovu listje, cvitje, travu,
da napolje novu svi pomole glavu.
Tu *Lipanj* u ladu gleda kako liću
pčele i med krađu po lipovom cviću.
Tu *Srpanj*, kad lito žari, srpom trudi
žanjuć novo žito, trud i hranu ljudi.
Tu *Kolovoz* vozi žito, slamu, sijeno,
i *Rujan* svoj k lozi sud za rujno vino.
Tu *Listopad* ljuti ide, dršću grane
od straha, požuti listje, pada, sane.
Tu *Studen* slidi čačkovitom stazom,
meseć kosa sidi', sidim posut mrazom,
i pušuć zrak ladi, vodu zalediva,
vlažnom maglom kadi, vedrinom smrziiva.
Tu *Prosinac* kašlje i teško se vuče,
i da se iskašlje, stara prsa tuče.
Uz njega se diže siver oštro vijuć,
koji ljuto riže lica zimom brijuć.
Kad se starac ljuti, ljutim vitrom vije,
a kada ušuti vitar, snigom sije:
il sije, il vije, svi se njega boje,
u kožu se kriju i za pećom stoje.
Još ta okrug kaže, kako nikad trudne
ob noć meseć straže zvizde uvik budne,
kako kojoj ime, ili društvo vodi
za njim ili š njime ili sama hodi:
što je put on bili, koji se po sridi,
kao da nebo dili, uzduž pružen vidi,
po komu zvizdice Božja ruka prosu
kao bile iskrice i od mlika rosu;
gdi su morskim znane *Medvidnice* brodom,
da gdi ne zastrane slipim ob noć hodom;
gdi *Križ Jelin*, gdi li *Svrdao* prosiva,
gdi se, kad ga sili dan bižat, sakriva;
u ko doba noći *Palice* izađu;
kad će *Kola* doći *Rodina*, gdi zađu;
gdi, prije neg svane, *Zakosnjak* problidi
i svitit se stane; kud on *Kosce* slidi;
kad se prid njim jasne *Kose* gore dižu
i *Vlašići*, krasne zvizde, otkud stižu,
koji (kako vele) trepte na nebesih,
jer se zastat žele s *Rodini Kolesi*;
kad budit otiđe *Prihodnica* zoru,
da istočnu ide rumeniti goru;
u ko sviće vrime zlatna zvizda rana,
jasno noseć ime *Danica* od dana.
Tu se i ostale, koje mudri znaju,

velike i male zvizde redom sjaju.
Vrime to, od koga ja riči produži',
uzvišenoj moga roda *Dici* služi,
kojoj, kad se stade s njom nigdi odavna,
sido *Vrime* dade svoja krila slavna,
da viteško leti uzlazeć na svrhu,
dok slavno doleti i stane na vrhu.
Pod nogam je *Dike Nenavidost* ljuta,
od zlobe velike i od jida žuta,
lica suha i gruba, oka ništo tužna,
crnih od hrđe zuba, sva nakazan ružna:
usta su joj blida, srce grizuć svoje
sama sebe izjida i svidoči što je;
okom svraća doli, ne more podniti
od čemerne boli, da se *Dika* sviti.
U sridi jest vila bilija od sniga,
od mramora bila Parunskoga briga,
vridna da se mati lipoga prolića
i još ima zvati božica od cvića;
zato u njem stoji, jerbo vlada š njime
i s pomnjom ga goji u prošasno vrime:
Cvitnicom naziva nju svatko u gradu,
mlogi, je li živa, sumnjeći ne znadu,
tako drži živo ruke, noge, oči,
reći ćeš, na livo k *Dici* da sad skoči.
Znam da jedan reče: "Pošla bi ozgora,
neg ju pustit neće dragost lipa dvora."
Drugi reče: "Ko da hoće progovorit!
Eto, slušaj, sada usta će otvorit."
A u ruci svojoj drži plemenitu
slavnu kući mojoj od ružica kitu,
kitu slavnocvitne kuće bilig prvi
još od starolitne i kraljevske krvi,
kao da naš neće rod venut ni pasti,
nego da će veće i lipše on cvasti.
Tu je, knjigo draga, na čast i poštenje
plemena i blaga izvansko zlamenje.
S tim se rodi diče; koji to uživa:
"Blago njemu!" viče svit, srićna naziva.

IV.

Rožalija od vrata dvornih svraća se na spasonosni nauk.

Što ću na to reći? O pameti lude,
koji zahodeći s puta tako sude,
jer - da rečem tako - na svita očale,
ne što je i kako, gledaju i fale;
na očale, koje, jerbo nami kažu

drugo nego što je stvar u sebi, lažu.
Kažu puno dike, što su prazne pine,
kažu stalno u vike, što pada i gine;
kažu lipu zoru, što je ružna tmina,
kažu zlatnu goru, što je svitla sina.
Ah, neka se služi svaki drugim okom,
da se ne potuži s primudrim svidokom.
Nauk će mu dati cvileć mudrac stari,
koji želi znati što su svita stvari,
što je građa lipih i oholih dvora,
što mramorni kipi inostranskih gora.
Ispraznost sve ove stvari i ostale
kralj Salamun zove - eto prave fale.
Srića pako gdi je, što li ikad bila?
Laž slipih, a nije božica ni vila.
Laž je da s kim hodi srića, što on htio,
po suhu i vodi ono isto srio.
Laž je, vedrim komu okom godi srića,
puna škrinja tomu, puna tomu vrića.
Zato slipi, koji srići tamjan nose
i u tugah svojih pomoć od nje prose;
slipi, koji scine, da je ona kuća,
gdi ona prosine, svitla i moguća,
i da dili blago slipa vila svima,
i kad joj je drago, opet uzme njima.
Nejma ona kola, po komu se sada
jedan diže iz dola, drugi ozgor pada.
Nit se srića veže da kud ne otiđe:
kad ruku usteže Bog, sve po zlu ide.
Bog je, Bog on, koji diže gori i meće,
Bog naredba svojih kolom svit okreće.
U njegovoj su ruci providnoj od vika
carstva, kralji, puci, kripost, srića, dika;
od njega su krune jasne, blaga mnoštvo,
škrinje zlata pune i prazno uboštvo.
On jednoga svilom i zlatom odiva,
a drugoga bilom vunicom pokriva.
Dili svima dragi Bog, kako je bolje,
na miri i vagi svoje svete volje.
Ako dakle komu srića ne posluži,
nek se u zlu svomu suprot njoj ne tuži,
nek uzdigne oči k Bogu, neka cvili,
da mu se u noći tužnoj dan zabili.
Što je *Udes*? Kako komu se što desi,
suđeno je tako njemu na nebesih.
Ono privisoko, koje sve priviđa,
Proviđenja oko sa svakim provida,
sva vidi i znade, i Bog zlo pripusti,
koje kog dopade, a ne *Udes* pusti.
Koja ti je strila srce isto prošla,

u Božjoj je bila ruci, od nje došla.
Zato nejma *Zgode crne* ni *Udesa*,
jer i zla sva hode viđena s nebesa.
A što je i *Dika*? Danas jasno sine,
ali duga vika nejma, sutra mine.
I premda ne mine, što je dika svaka?
Što jest iz visine sjajuć tašta zraka.
Ako ti je davno prije mlogo lita
s bojnim gvozdjem slavno od starjih dobita,
ne možeš mi reći: "To je dika moja!",
jer ju imaš steći sam, da bude tvoja.
Tuđa je i cine male ona fala,
koju od starine krv svitla jest dala.
Još je uzrok stida unukom izrodnim
dika slavnih dida s biljezima rodnim:
sjaju se u slavi na sramotu tvoju
starji, koji lavi bijahu u boju.
Svitlost ona slavna, budući ti srna,
tebe čini tavana i obraza crna.
Tko mi pako može *Vrime* sido zvati,
kad stalno ne može ni dva časa stati?
Kako rika (reče niki) tako vrime
i još bržje teče i sva teku š njime, -
dapače ne teče, nego leti tako,
da leteć priteče, što god leti, svako.
Ne leti po zraku tako brzo ptica
nit leti po mraku munja, kada sica.
Leti brzo strila, kako svatko znade,
ali *Vrime* krila još bržja imade,
krila čudno hitra, jer kada poleti,
od istoga vitra još bržje proleti.
Ne znaš kada pođe, kada li je došlo:
kada pođe, dođe, i veće je prošlo.
Čudna stvar doisto: što je jedno "Sada",
tko zna kazat čisto, čula bi ga rada.
Da je "čas" i "sada" sve jedno, to znadem,
što je pako i kada? Znadem i ne znadem.
Jest, kao da nije, ishodeć zapade,
jest "sad", a "sad" gdi je, trag mu se ne znade.
Kada ti ja rekoh: "*Sad* eto prosinu!"
još "sad" ne izrekoh, i ono ti minu.
U isto se zgađa počelo svršetak:
mre, kada se rađa, svrha je početak.
Vrime ima ovo: sveudilj je drugo,
sveudilj je novo, zato nije dugo.
Čas za časom slidi, i dok koji niče,
zato ne posidi, jer sam sebe smiče.
Ah, i sebe *Vrime* i sobom sve stvari,
jerbo ginu š njime, izjida i kvvari.

Tako, knjigo moja, robju svita kaži,
što su ona, koja svit daje i traži.

V.

Rožalija govori knjigi da u dvor rodni uniđe, i što će se dogoditi, kaže.

Srićno sada tvojim putem, knjigo, iđi,
i kad stigneš k mojim, u taj dvor uniđi.
Ne boj se na vrati kopjaničke straže,
jer mu put ne krati, tko "Naši smo!" kaže.
Da ustavi tebe, neće "Tko si?" reći
nit odbit od sebe "Natrag!" govoreći.
Imenom ćeš mojim svaku stražu proći,
jer svakomu k svojim slobodno je doći.
Kad te vide, tko si, svatko k tebi skoči,
da te udilj nosi prid majkine oči.
Vas će se dvor steći, želni da te vide,
i svaki će reći: "Otkud knjiga ide?"
Poteći će mloge, koje onde jesu,
k majci hitre noge, da taj glas donesu,
jerbo svaki znade, da lip dar on steče,
komu srića pade, da prvi doteče.
Ćaćko neće mista od radosti naći,
a majka će ista prida te izaći.
Dvorani će sletit, kada to doznadu,
i gori odletit da te njoj pridadu.
Što će počet mati kao izvan sebe,
što će, neće znati kad ugleda tebe.
Začuđena stane uzdigavši oči,
kano da joj svane u po crne noći.
Drugi će i treći put pogledat na te
i radosno reći: "Sad mi srce cvate!
Ah, cvate veselo! Da si kćeri moje,
knjigo draga, čelo svidoči mi tvoje
'Rožalija svomu rodu!' - Čija ovo
draga oku momu ruka, čije slovo?
Dvoumit ne mogu, poznajem ja ruku.
Fala milom Bogu! Proglasite puku."
Kad to jedna ona ili dvi doznadu,
čuti će se zvona ustna po svem gradu
i imena moga, mrtav do tog doba,
glas će iz nimoga probuditi groba.
Dolazit će k straži za te ispitivat,
koja će jim laži različne prišivat:
jednoj da ja ista u dvor rodni stigo;
jednoj da se s mista ne znam koga digo;
jednoj da počivam od umorne boli;
jednoj da se odivam, da ću snići doli.

Letit ću u gradu ja po sviju ustih
sideći u ladu mojih gora pustih.
Međuto veseli glas od toga čuda
prospe se po selih, gradovih i svuda,
jer znam da otiđe on još prvo zore
i da se razide priletivši more.
Čuvši to, od roda moga svi će stići,
ako i dan hoda imali bi ići.
Doć će nejaka, ako je još živa,
prva draga baka, da suze proliva.
Doć će slatki striko, komu iz usta teče
med isti i mliko, kad rič koju reče.
Doć će š njime strina i seka Oliva,
doć će dva nje sina, dva sokola siva.
Doć će ujak, koga i polja i gore
i viteza svoga zove bojno more,
ako li gdi njega boj ne zadržava,
bivši' od rata svega vojvoda i glava.
Doć će, ako zdrava i još jesu doma,
tri sina, tri lava i tri bojna groma.
Doć će ujna mila, srićnih kćera mati,
kako bi jih htela, sada ne znam, zvati.
Dvi kćeri, dva cvitka, koje doć ne mogu,
Luca i Juditka, zaručene Bogu:
dva cvitka, dvi ruže, jer u trnju oštru
Isukrstu služe i cvatu u kloštru.
Zatvor jim doć krati, nit bi koja htela
da se u dvor vrati, ako bi i smila,
jer ni čuti žele novine nit štiti:
"Slade nam je, vele, popivat i bditi;
slade je popivat '*Smiluj se*' na koru
neg slatko počivat na perju u dvoru."
Doć će, znam, i teta; doć će kum i kuma,
kum života sveta, pisnik bistra uma,
pisnik slavni, komu neumrli vile
u zboru su svomu vinac na čast svile.
Doć će dva kumića, koji krila dižu
kano dva orlića i svog oca stižu.
Doć će dva jelinka dražja od sveg blaga,
dva tetina sinka, dva kamena draga.
Doć će, čuvši za te i novine tvoje,
druge jur udate, vrstnjačice moje:
doletit će Orka, i sad uzrok tuge,
Liljanka i Zorka, u rešenju druge.
Sastavši se, što će u tom zboru slidit,
koje pero hoće kazat, ti ćeš vidit.
Viditi ćeš kako vas će se zbor smutit
i gorku će svako srce bol oćutit.
Uzdahnut će mloga i suze roneći:
"Tko se nada toga, Bože dragi!" reći.

"Ah, kako se vlada, kako li je živa,
iz kojega grada piše, gdi pribiva?"
Na te riči mila majka neće moći,
ako bi i htela, suhe zdržat oči.
Suza joj uteče ime proštijući,
poljubi i reče gorko uzdišući:
"Evo knjige tvoje! Jošt mi mrtva nisi,
kćerice, srce moje! Rožalijo, gdi si?
Jao tužna, gdi je? Eto svrhe lista,
ali nigdi nije, otkud piše, mista.
Žal..." Tu rič tri puta hoti da izusti,
al joj žalost ljuta nju skrati u ustih.
Vidit ćeš Ružice, sestričice male,
da mira ručice ne budu ti dale,
da te okom štije, jerbo morebiti
ona ne umije još jezikom štiti:
"Kud je, mamo, seka", reći će, "otišla?
Da znam, da nas čeka, i ja bi k njoj išla."
Viditi ćeš, kakva i baku obuze
tuge sila, takva da i njoj rič uze.
Zato joj kroz oči s tužnim rikam dvima
protekavši skoči ona tuga nima.
Viditi ćeš čaku, da žalosnu rosu
i on, videć baku, iz očiju prosu.
Viditi ćeš strica, kuma starca sida,
potavne jim lica kao vosak blida.
Viditi ćeš svakoga od roda da cvili,
kao da se od svakoga svoj u vike dili;
ili kao ljuta da mene smrt uze,
oda svakog kuta proviriti će suze.
Oda svakog kuta Rožalije ime
čuti ćeš sto puta i jauk za njime.
Kud se god tko krene, i oni i one
spominjajuć mene s tobom suze rone:
"O knjigo nemila, Rožalija gdi je?
Rožalija mila! Rožalije nije!"
Znadem da od tuge vedra i vesela
sve od zbora druge naoblače čela.
Viditi ćeš kako jedne plač imadu
gotov, da u svako vrime plakat znadu.
Ona glavom klima i njoj, jerbo meku
na plač narav ima, suze virom teku.
Ona, premda ne bi kapi prolit htela,
zapovidit sebi ne zna, jer je sila:
kao da se topi na licu snig bili,
snižno lice škropi i škropeći cvili.
Viditi ćeš jedne: maramice nose,
premda ti nijedne kapi ne prorose;
lica š njome kriju, da se ne zastide,
kao da druga svijuju plač i one slide.

I plakat bi htile, zato trepćuć uče
na plač oči, sile tarući i muče.
Vrstnjačice moje, kao da me žale,
taru suze, koje jošter nisu pale.
Međuto se mati od tuge uskrisi
i počne me zvati: "Rožalijo, gdi si?
Zašto mi se kriješ? Majka kćercu traži,
kako mi se smiješ tajit? Gdi si, kaži!
Kaži, - želim ime stanja znati tvoga,
namirit ćeš s time želju srca moga.
Sad ćutim da sebi ja na tugu ime
nadih od Ruže tebi u poroda vrime:
ćutim trnje, koje, jerbo ti ne dođe,
smrtno rani moje srdašce i prođe.
Ćutim ranu novu, jer mi ne obznani
pišuć knjigu ovu, na kojoj si strani."
Onda k njoj cvileći vas će se rod skupit,
a stric to videći prvi će pristupit,
da jezika svoga medom slatke riči
srca majkinoga on rane izliči.
I drugi za strikom mlogo će govorit,
al ju s ovim likom neće razgovorit.
"Što namisto lista (cvilit će) ne dođe
k meni ona ista? Zašto s doma pođe?"
A ti, ako vrime prigodno tu vidiš,
da se služeć š njime koga ne uvridiš,
otajstvo jim, kako otiđo', otvori
i mojim ovako jezikom govori.

DIO DRUGI

Kako se je Rožalija od svita otrgla i u pustinji živila

I.

Knjiga u kipu Rožalije iliti Rožalija ista majci govori.

Rožalija svima od roda svojega
zdravlje, koje ima od dara Božjega,
a najprvo tebi s ćakom, draga mati,
željnim (kako ne bi?) za me, gdi sam, znati.
Ne pitajte gdi sam! To dajem na znanje:
s puta zašla nisam, slidim Božje zvanje.
Ali zašto tako nit dado zlamenje
niti uze, kako ima kći, proštenje?

Svi će se početi, kad začuju, čudit,
na zub me uzeti, krivo sudit, kudit.
O, što će govorit sumnja, tko će znati!
Vas će me dvor korit, "uskočicu" zvati,
jer nit "s Bogom" rekoh, kad se na put spravih,
zato, kao da utekoh, u brigu vas stavih.
Znam ja da u danka prvo jutro toga
mlogo od rastanka govoriste moga:
"Rožalija gdi je? Kod Orke će biti,
onde vince vije, il se š njome kiti.
Ili se s Liljankom cvitje vesti uči
i po platnu tankom s mudrom iglom muči."
Ali posli toga od kosa prosutih
i uresa moga srce vam se smuti.
Zavapiste: "Što se zgodi, što bit ima?"
Ostrižene kose za čudo su svima.
Jeda u slipoga srca moga tminu
zraka duhovnoga sunca čudno sinu
i od vas odili, da prikazat mogu
liljan moj još bili među duvnam Bogu?
Ali neg u sveti zatvor ja otiđo',
prije iz pameti, rekoste, iziđo',
jer misli o piru ta, koja se kiti,
ne o monastiru, da će duvna biti.
Onda po svem gradu puni brižne tuge,
da za me zaznadu, iskaše me sluge,
ali nit od mene tko od krvi naše
nit što zatvorene svitu duvne znaše,
nit s Liljankom Orka. Nego kad to znade,
mnim, od jada gorka da na zemlju pade.
Puče glas da kradom odoh, da me traže,
i zato pred gradom opomenu straže:
da nisam jur prošla, je li što tko čuo,
i ako bi došla, kakvo nosim ruho,
kakvoga sam kipa, - ako dođu glasi,
da gdi koja lipa jest s kratkimi vlasi.
Litaše od zore do mraka trkači,
da me koji more gdi zateć i najći.
Ali i puž lasno orlu, kad Bog vodi,
hoće uteć, kasno ako premda hodi.
Litala u dane prve rodna briga
za mnom na sve strane jest u tužnih knjigah.
I sad izvidiva za me, nit dan prođe,
da ne ispitiva, kad tko stranski dođe:
ili od Mesine dođu i Milaca,
ili Taormine, Nota i Radanca,
il od Kamerana stignu hitra kola
ili od Trapani i Macarskog dola,
il dođu trgovci od Katanje mora
il od Etne lovci i Arejskih gora.

Ali nit Mesinci što nit Milačanci
niti Taorminci znadu nit Notanci,
nit za takvu mladu vilu u Trapanu
nit se što u gradu čuje Kameranu,
nit su me trgovci kod Katanje mora
nit su takvu lovci zvir vidli u gorah.
Sad se šesto lito klasom zlatnim kruni,
da žitnice žito šesto vami puni,
i šuma se meni šest puta oblači,
da se sva zeleni, i šest puta svlači,
što se, majko draga, plačuć za me brineš,
i jerbo mi traga nije, mreš i gineš.
Možebit radosno jesi ruho svukla
i za me žalosno i crno obukla:
jer mi tako dugo (misliš) glasa nije,
crna (što bi drugo?) zemljica me krije,
il da me je gorska zvir gđigod razdrila,
il u živi morska riba grob proždrla.
Ah, uzdišeš često: "Kćerce, oči moje
sad godište šesto žele oči tvoje!"
I kad gledaš moju priliku gdi visi,
probudivši tvoju žalost cvilec: "Gdi si,
gdi si mi, srdašce, što se ne ozivaš?
O željno sunašce, što mi ne prosivaš?
Gdi si mi, dušico? Ah, natrag se vrati!
O draga ružico, ovdí mi procvati!
Kad ću u ovom mistu vidit ne kip samo,
nego tebe istu? Kad ćeš doći amo?
Kako mi se smije, a ja tužna cvilim,
jer mi žive nije, životom se dilim."
Tako mlogo puta meni ti je milo,
ali i veliš, ljuta na bižanja dilo:
"Je li još, tko znade, uskočica živa?
Ako i dopade zla, sama je kriva.
Nek na vrata grada tuđa sad brez kosa
hodeći od glada mre gola i bosa!"
Majke srce meko opet se povrne,
zacviliš: "Što reko, o žalosti crne!
Ah, nisam li mati ja, i ona, koja
to morebit pati, nije li kći moja?
Kako bi to bilo? Ja zlatom odivam,
častim, pitam tilo, što želim, uživam,
a kći, moja krvca, gola je brez ruha,
uboga brez drvca i gladna brez kruha!"
U ovoj žalosti jer se sva smučivaš,
Majku od milosti u pomoć zazivaš,
gdi u crkvi puku pruža iz nebesa
blagodarnu ruku od mlogih čudesa.
Znam da su tu mloge prikazane mise,
da zavitne noge, srca, sviće vise.

Znam da me izmoliš prikazanim darom,
 prid njezinim moliš prostrta otarom.
Moliš, postiš, cviliš i suze prolivaš,
 limozinu diliš, nju majkom nazivaš:
"O zajedno mati i zajedno diva,
 kćer mi moju vrati, ako je gdi živa!
Ah, za našastoga u crkvi, o mati,
 dragog sinka tvoga, kćer mi moju vrati!"
I jerbo se trudiš, a pomoć ne ćutiš,
 poginuh ja, sudiš, i bol žešću ćutiš.
Za života tvoga, veliš, da te nitko
 niti rani moga ćaćka tako britko.
Ali, draga, prosti, ako smijem reći,
 uzrok si žalosti ti nego ja veći.
Ti me svitovati na prstenje poče,
 da mene imati jedan mladić hoće,
mladić od jednaka roda, svitle krvi,
 između vrstnjaka cvit mladića prvi,
mladić zlatna kita, za kojim se sviju
 vila srce hita i ljubavi vriju.
Užgaše me ove riči, kad se prosim
 i srića me zove, da se lipše nosim.
Zatim jedna k sebi dozvavši me reče:
 "Draga, blago tebi, kakvu sriću steće!
Blago tebi, rekoh, ja ga znadem, tko je.
 Ljubavi je, seko, pridostojan tvoje.
Za njim gori svaka: lica je vesela,
 vedra brez oblaka pogleda i čela;
priličan je zori, kad tko u njeg gleda,
 a kad što govori, riči su od meda;
stasa je visoka, tila puna snage,
 sokolova oka, ćudi svima drage.
U kratko ću reći: mlad, bogat, uzorit;
 nećeš boljeg steći, svatko će govorit.
O da bi ja njega...! Makar i brez novca,
 jer je svrh tog svega miran kao ovca.
Blago, velim, tebi, ali reći mogu,
 da (i kako ne bi!) ražalit ćeš mlogu.
Što će ona radit - veće znadeš, koja!"
 "Znam, nju će razjedit," rekoh, "srića moja."
"Da još ne poludi," reče, "nejma mira,
 vrti se i trudi, piva sve od pira.
Piva, lovi, mami, da goluba koga
 ureče, domami, ulovi za svoga.
Da joj koji dade ruku, slat od svile
 običaj imade rukavice bile.
I što ti ne snuje! I šalje ti kite,
 i prstene kuje, i pripravlja pite.
I tko zna sve, koje ona mite daje,
 ter sebe za svoje nudi i prodaje,

ali nit tko dara, a manje nju želi -
'A lađa je stara' svaki mladić veli.
Blago njoj, nek znade, ako taku mladu
srića nju udade i za sidu bradu.
Zaludo se pase ufanjem i kiti
mećuć blago na se, da će lipa biti,
jerbo nije takvo ugodno i drago
svakom srcu kakvo ona sudi blago.
Pravo blago vili svakoj jest lipota,
brez nje je u svili i zlatu sirota.
A ona mi gruba lica i sva ružna
hoće bit još ljuba, kukavica tužna!
Lica izorana jarke puni, maže,
i da je od dana mladi cvitak, laže.
A što će se zgodit? Tko se njoj obeća,
za nos će ju vodit okrenuvši pleća.
Ona, rekoh, tebe nenavidit hoće
i izjidat sebe od jada i zloće.
Neka se izjida i muči i mori
i svoju od stida sriću neka kori:
sebi (rič je starih) nenavidost hudi,
za to ti ne mari i vesela budi.
I jer znaš što jesi i što ćeš još biti,
sad još lipše resi kose, lice kiti."
A ja, premda ćutim želju vele veću,
kao da se ljutim: "Njega", velim, "neću!"
Ona k meni skoči: "Amo se okreni!
Izdaju te oči, srce," veli meni.
"Te bre hoćeš," reče, "srce ti je meko!"
A meni uteče smih, i ja uteko.

II.

Rožalije nemoguće zaspat nepokoj.

Od onoga dana nastojah o tomu,
da ja budem zvana lipa, draga momu.
Najveća me briga užeže, kad stiže
jednu večer knjiga, da se k nami diže.
I misleći mlogo, kako je ćud mlada,
niti prospat mogoh nakitit se rada.
Sad da gledam sati, svićicu užegoh,
sad se opet vrati na perje i legoh.
Nit pravo počivam nit sam pravo budna,
i jer ne počivam pravo, sva sam trudna.
Kud se god okrećem, ili se na livo
il na desno mećem, svakako je krivo.
Ah, usnut ne mogu: sada se rastežem,
sad ruku, sad nogu zivajuć protežem;

sada se otkrivam, jer s' od muke znojim,
sad se opet pokrивam, sada ure brojim;
sada zapopivam, sad žmirim i šutim,
sada san zazivam, sad se na san ljutim.
Zazivam: "Snu, gdi si? Jeda drag i mio
svu dragu noć nisi meni vazda bio?
Ah, doletí amo, pol će noći proći:
o da hoćeš samo za tri ure doći!
O slatki pokoju, usnuo si, što li?
Ah, daj nepokoju, mojoj lik sad boli.
Gdi mi se zabavljaš? Spavni li mak bereš
i za me pripravljáš, da postelju steres?
O željni i mili, dođi, zadosti je;
da mak usnut sili mene, triba nije.
Dođi, snu moj, moje tebe oči traže:
nejma ovde, koje ti se bojiš, straže,
nit ima prid naši tužne brige vrati,
da te suhim straši licem i odvрати.
Što ti na put staje? Nit sad kukuriče
pivac, nit pas laje, niti čeljad viče.
Ne vidiš li mene? Koja ti je draga
i u jutru, vene njoj i pada snaga.
Što ti doći krati? Posteljica meka
- k meni se uvrati, snu moj - tebe čeka.
Ah, nije te moći dozvat! Kud mi ode?
O muko, o noći crne, crni rode!
O muko! Jer kripi pokoj, pokoj nisi.
O muko, o slipi, o snu gluhi, gdi si?
Ode! Kod težaka još na daskah golih
i gnjilih ležaka svu noć hrkat voli,
ili vrime krade službi dužnoj bđiti,
nit joj lupež dade presti, vesti, šiti.
O, iđi brez traga, ti blago, ti vrime
i dražji od blaga život kradeš š njime!
S tebe noćne čete razbojništvo vodi,
i krađa na štete s dugom rukom hodi.
S tebe ob noć klije oganj, s tebe plane
nit se utrne prije, neg kad tužno svane.
Ti si i drugih kvara uzrok: mlogi s tebe
gube svrh dobara tilo, dušu, sebe,
kojim život zađe prije u vičnje tmine,
nego jim izađe sunce i prosine.
Ti ćućenja vežeš i razum, da š njime
i volju i svežeš čovika sasvime.
O nakazi ružne, baš je prava vika
na te, da si tužne smrti živa slika,
jer čovika tako smičeš bolji dio,
kad on spava, kako da bi mrtav bio,
mrtav, kako znamo, u kripostih svima;
što diše, to samo od života ima.

Sad opet zašutim, i da više nije
od po noći ćutim, koja ura bije.
Sad mislim: stvar nije čovik neumrla,
jer je u snu prije smrti stvar umrla.
Sad opet zažmirim, sad se dižem gori,
k prozoru zavirim, je li vrime zori.
Sada žešće ljuta, žešće san proklinjam
i zoru sto puta da sine, zaklinjam.
Proklinjam: da znadeš, neću te ni molit,
jerbo se ne dadeš, snu gluhi, izmolit,
nego ću ti moju dužnost željom platit
i na miru tvoju navrgnuvši vratit.
O linčino grda, snu gluhi, noć prođe,
a ti, srca tvrda i gluha, ne dođe.
A po zlu pošao, što ne htio, srio,
kad nisi došao nit me tišit htio!
Nit mira imao, nit što ikad snio,
nit kad zadržimao, nit, što jesi, bio,
nit perja vidio, nit za pokoj znao,
nemir te slidio, nepokoj te klaao!
Neka ti se svako perce u trn stvori
ili nek te kako trn bode i mori.
Kamo noćit dođeš, nek ti dračje beru,
i kad spavat pođeš, š njim postelju steru.
Mak ti ne rodio, i ako ti rodi,
led mu se zgodio, da vas po zlu hodi:
neka ti ga svega grad s vitrom povali,
nek ti još mrzaz njega u klicah opali.
Sve, što čini spati slatko i duboko,
ne htilo ti dati da zatvoriš oko.
Nek ti u glavi kuje nemir, nek ti buči,
nek te tuga kljuje i nepokoj muči.
Svako, što imade glas, neka te smeta
ni drimat ne dade, nakazo prokleta.
Nek te smeta buka, praska, vriska, jeka,
škripnja, rika, tuka, lupa, vika, zveka.
Zatim ja zazivah zoru, kako rekoh,
jer još ne prosiva budući daleko.
Sini, zoro, sini, kad me biži sanak,
ti mi mrak izmini vodeć bili danak.
Tako ti sunašca i danka, o zoro,
nemoj mi srdašca kinit, sini skoro!
Jeda te san tavnj, da na ruža spava,
on moj zlotvor glavni, jošter zadržava?
Tako ti sunašca i danka, o zoro,
nemoj mi srdašca kinit, sini skoro!
Jeda se odivaš i kitiš za gorom
ili se umivaš rumenime morom?
Što mi se umivaš? Lipa si i čista.
Što mi ne prosivaš, o lipoto ista?

Tako ti sunašca i danka, o zoro,
nemoj mi srdašca kinit, sini skoro!
Ah, ustani gori i za svitlost tanku
jutrnja otvori vratca malom danku.
Tako ti sunašca, otvori, o zoro,
nemoj mi srdašca kinit, sini skoro!
Sini; zvizda, koja tebe navistiva,
Danica te tvoja sivajuć poziva.
Tako ti sunašca i Danice, zoro,
nemoj mi srdašca kinit, sini skoro!
Jeda ružičnoga kitiš iza dola
još rumenka tvoga konjica i kola?
Jeda željna ići na njegov uzdu vrže?
O kada ćeš stići! Kao da čuh, hrže.
Hoće li mi skoro noć žalosna minut?
Uzdisana zoro, kad ćeš mi prosinut?
Tako ti sunašca i danka, o zoro,
nemoj mi srdašca kinit, sini skoro!
Ali višje puta većma je moguća
rič oštra i ljuta neg molitva vruća.
San u doba gluho, kad po noći prođe,
kao da je čuo proklinjanje, dođe.
Il mu zora reče, da se k meni digne
i brzo poteče, dok i ona stigne,
jer kad se umorih uzdišući tako,
oči mi zatvori, ali ne znam kako.

III.

San Rožalije od zore.

O kako bi htela, da je kazat moći,
sve što sam ja snila onda od po noći!
Što? Znete, o čemu tko većma se stara,
to meće san njemu prid oči, s tim vara.
Vidla sam na gori jednu vilu lipu,
svu priličnu zori u čovičjem kipu:
stajaše prid vrati rumenoga *Jutra*,
kao da ništo zlati zdvora i iznutra.
Sve se tu rumeni, neg samo što vrata
činjahu se meni da su od čista zlata.
Što to, mislim, radi? Jeda onud hodi
Zora, kada mladi *Danak s Jutrom* vodi?
Jeda kroz ta vrata sunce, kralj od dana,
iđe s koli zlata od istočnih strana?
Ružam odivena goraše ta vila,
obraza rumena, čela jasno bila.
Očiju je plavih i od jasne rose
(il je biser pravi?) biserne su kose,

koje kada prosu, ugleda da doli
kao biser rosu kapajući proli.
Što će, reko, biti sad? I vidim travu
i cvitje da piti željno diže glavu.
Vidim, liljan bili, kralj od cvita, ziva.
Tko zna, zašto! Vili jeda zafaljiva,
što ga kiti rosnim biserom i goji,
kad žedna radosnim kapljicama poji?
Vidim, ruža pusta, koju suša mori,
da rumena usta kano diže gori:
ili se veseli, ili da još rosi,
uzdišući želi i od vile prosi.
Vidim opet vile nove, koje jesu
sve jednake bile u licu i resu.
Ako se vas dugi dan tko bude mučit,
on jednu od drugih neće mi razlučit:
nit je od njih koja deblja niti tanja,
nit je (osim broja) višja niti manja.
Dvanaest tih vidih vila, to jest *Ura*:
jedna drugu slidi i prid sobom tura,
svaka broj svoj ima na glavi od zlata,
to je biljeg njima, koga jesu sata.
Onde one svako jutro rano dođu
čekajući tako sunce, da š njim pođu,
da po dnevno vrime svaki dan ga vode
i po redu š njime na izminu hode.
A sunce dan cili na dvanaest dila
da pravo razdili, pazi na broj vila.
Zatim čuh da ptica slavićak se glasi
i š njim prepelica među žitni klasi.
Onda mislim: "Što je? Raduju se zori!"
Zato opet moje oči digo gori.
Vidim: nosi u krilu ona prva vila
malu svitlu vilu, jer je *Svitlost* bila,
koja, ne znam kako, veća čudno biva
neg da rastuć tako i svitlije siva.
Onda svitla vila, ne znam, ili skoči
il odleti, - krila ne smotriše oči.
To znadem, da bile, kud god leti, zrake
prosu kano strile oko strane svake.
Znam da se zabili svagdi, gdi prosine,
zato crni krili prid njom biže tmine.
Biži od biloga crno, čudo nije,
nego od svitloga da se svitlo krije:
biže zvizda čete s Misecom, nit smiju
ostat niti lete, neg se muče kriju.
Što se, mislim, boje? Što Misesec ne sviti?
Kud s Danicom svoje zvizde krijuć hiti?
Jeda se zakriva bižeć, da uteče,
da ga kano kriva *Svitlost* ne zateče,

jerbo sviti zloći i dilu opaku,
koje se u noći čini i u mraku,
il jer Sunce ima na kraljestvo doći,
a kraljevat dvima nije ujedno moći.
Zato Misec š njime na izminu vlada:
Sunce u dnevno vrime - Misec, kad noć pada.
Vidim još jednoga, ali kao u mraku,
obraza čudnoga da leti po zraku.
Vidim da mu visi još perje na glavi;
zato rekoh: "Ti si, nakazo, *San* pravi!"
Šarene imade svite, jer zna šarat,
to jest laži znade različite stvarat.
Čudo, jer sve klima glavom, da ne pade,
kao da mu se drima, - što li je, tko znade?
Biži on, i koje ne znam misto traži
vodeć sobom svoje *sanjke*, svoje laži.
U svemu su slična snu ocu ta dica,
neg što su različna među sobom lica.
Kakvoga je koje, sve pamtit ne mogoh,
kano da se roje pčele, bi njih mlogo:
jedne su radosna lica, jedne plaha,
a jedne žalosna i blida od straha;
jedne plemenita, dragost iz njeg siva,
jedne ognjevita kao munja živa;
jedne kao od žuta voska da su bila,
a jedne naduta i još mokrih krila;
jedne dragomila, jedne ništo tužna,
jedne - nisam smila gledat - strašno ružna.
Biže *sanjke*, reko, jer njih *briga* rana,
ustavši, daleko tira od svog stana.
Tira jih s alatom od *poslova* sila
iđuć za zanatom na različna dila:
jedni iđu štiti, jedni s metlom mesti,
jedni s iglom šiti, jedni s lanom presti,
jedni iđu kruh peći, jedni orat s plugom,
drugi hranu teći s rukoumju drugom.
Međuto poleti i lipa ozgora
vila mi doleti od jasnoga dvora.
Na me se nasmije, k meni zaviriva,
a kada se smije, zlatom vedrim siva;
ter k meni doteče i s rumenim usti:
"Dobro jutro", reče, "posteljicu pusti!"
Probudih se. Što je, rekoh, od prozora
vidim sobe moje, rumeni se zora!
Kakva me probudi u snu, mislim, vila:
sićah se i sudih, da jest *Zora* bila, -
zora, a ne vila, jer i nime zore
zraka svitlost bila probuditi more.

IV.

Rožalija se kitit ustade prid ogledalom.

Eto skoro jasno, velim, sunce sinu,
ja ostavljam kasno tako postelj linu.
Ustadoh se gori i resit se hitim,
na sramotu Zori da se lipše svitim.
Obučem rumeno na poklon mi dano,
zlatom navezeno ruho, cvitjem tkano.
Šareno od cvitja čudo u njemu siva,
kao da primalitja cvate dika živa.
Cvitje to videći, da jest narav stigla,
svatko hoće reći, vezačica igla:
od dragog kamenja ružica se vidi
rumenog plamena na prsih u sridi,
a okolo bile u jasnomu zlatu
ružice od svile i bisera cvatu.
Ogledam se. Srićne u takovom cvitu,
velim, gospodične da nije na svitu.
K ogledalu sada idem, da prid njime
redim kose, rada bit božica s time.
Rekoh i u ruku uzmem gvozdje, grijem
gvozdje, kosa muku, da nje š njime vijem.
Najprije razvežem, i da ne zamrsim,
polako rastežem, raspletom, razmrsim.
Niz lica raspustim, ritkim prije bilim
češljom, posli gustim na razdiok dilim.
Kad gledam prosute, mislim, oko vrata
zrake sjaju žute od sunčena zlata,
kao zora da se u litu nagizda,
kada iduć sja se prid kraljem od zvizda.
Ter još strižem, sučem, pletem, naređivam,
rugam, vrtim, vučem, vežem, zavrćivam:
sad iglom odvijam što sam prije splela,
sad opet privijam na dvi strane čela.
S ogledalom sudim, i da nje naučim
gori stajat, trudim, gvozdjem dižem, mučim.
Nike na okruge zavrćujuć prignem,
među njima druge na kukmice dignem,
i još čim se diče i najvećma fale
vile, na torniće uzvisujem male.
Ako li stršeću tanku istom dlaku
vidim, trpit neću, neg poravnam svaku,
poravnane gladim i mirisne rose
iz mog stakla vadim, š njom porosim kose.
Zatim vili milim snigom, tihim mahom,
kao oblakom bilim posipavam prahom.
Gledam se da prije ogledalo sudi
lipotu, neg smije ić na oči ljudi.
Još lasak pristrižem. Kad to sve naredim,

s cvitjem biser nižem, po kukmicah redim.
S rumenilom lice i bililom mažem,
u snigu ružice litne mažuć lažem.
Opet se ogledam; sudim, da božicu
i što lipše gledam u mojemu licu.
Pristupim k prozoru, gledam nebo, rekoh:
"O kako ja zoru nadsivam daleko!
Znam, što je crvena! Ne može me vidit,
da sam ja rumena, lipša, ima se stidit."
Viđa mi se, ako ja luda i slipa
vidih, da ovako božica sam lipa,
rane me videći iz vrta ružice,
da sam zora mneći, podigoše lice.
I premda to velim, nisu mi po volji,
neg još kose želim na red spravit bolji.

V.

Ljubav nebeska Rožaliji s ogledalom prikaže se.

K ogledalu skočih. Nut, kano da svane,
Mladić mi prid oči s ogledalom stane, -
jasni Mladić, koji malo da lipotom
srce iz prsi mojih ne uze životom.
Svita mu je zlato čisto, po svih stranah
zvizde na njoj misto kažu, gdi je tkana.
Srce i dva krila goruća brez dima,
kao da bi bila zlatni oganj, ima.
Sja na vrhu glave od krune zlamenje, -
zvizde li su prave, rajsko li kamenje?
Iz njih plamen mili nemirno gorući
diže se i sili u nebo idući.
Luk nosi niz rame, strilom se zapriti, -
mnijah da se na me kao jednom hiti,
jerbo se sva smutih, srce mi se ganu,
kano da začutih slatko vruću ranu.
Ositih se tko je: studenije od leda
rastapa se moje srce, kad me gleda.
"Ljubav Božja", rekoh, "o Mladiću, jesi!
Kako tvoje stekoh došastje s nebesi?"
Premda je biloga lica Mladić mali
i oka miloga, š njime žarko pali.
Obraz užezeni - nije *Ljubav* veće,
nego ljutost - k meni obrati i reče:
"Ogledaj se! Tvoga od lica što sudiš?
I što od ovoga? Ah, zašto se trudiš?"
Gledam. "JESUS! Što je?" zaviknem, odstupim.
Vara li me moje oko? Natrag stupim.

VI.

Rožalija, vidjevši priliku Isusovu, cvili i uzdiše.

Strahom gledam opet, vidim krajem oka:
visi Isus propet, vidim ranu boka,
vidim - jao! - i moga resenja grihotu,
na glavi britkoga od trnja strahotu.
Vidim - jao! - lice, nije u njemu njega,
moje ga ružice pogrdiše svega.
Stid me žarki smeta, jedna padoh nice,
kao da mi krv sveta udari u lice.
Užegoh se, ćutim, i da gori, znadem,
obraz ognjem ljutim, a gdi sam, ne znadem.
Onda Ljubav: "To je od kitenja milo,
Rožalijo, tvoje - eto vidiš - dilo!
S tebe on na ovom križu takov visi,
ti kiteć se s novom mukom ga uzvisi.
Sunce njegovoga lica se obrnu
s rumenila tvoga na grdoću crnu.
Tvoje ruho njega i tvoja je ruka
prid očima svega ogolila puka:
ona iz kosa novu oko svetog čela
jest krunu trnovu kiteći se plela.
Tko će tajit moći da još kriva nisi?
Evo te na oči osuđuju grisi!
Ti li ove glave (kaže prstom čudo)
od trnja krvave vridno jesi udo?
Nesrićnice, to li moreš gledat živa,
da od gorke boli ne izdahneš kriva?"
Većma se zastidim, projdoše me znine,
od strašne problindim ogledala sine:
iste od straha staju naježeć se kose,
kao i one znaju, da se grišno nose.
Poklekнем, zaječim i padnem tri puta,
tri se dignem; klečim jadom poniknuta.
Suze me poliše dužne teći u vike,
premda se izliše kao poplavne rike.
Tecite pokorne, velim, prez pristanka,
rike neumorne, do smrtnoga danka.
Dižem i protežem, pletem, kršim ruke,
spuštam i rastežem od čemerne muke:
s nokti, ženskim mačem, lice ranjam, derem,
što ne mogu s plačem, da krvjom operem.
Grih moj ispovidam. Na kose prosute,
da skubem, raskidam, dižem ruke ljute.
U zao čas nike taj ures izniše
i kose na slike od zmija zaviše.
Kad je prva sidla kod oglednog stakla,

o da bude vidla strah u njemu pakla,
ali da joj dade vidit ogledalo,
kad se gledat stade, što je meni dalo!
Ali toj ludosti služiti ne htijući
hotih od ljutosti na sto strana pući.
Ne bi na to pošla nit od plača grozna
na smrtni jad došla, da takva što poznah.
Životom se dilim trgajući lase,
vapijući cvilim u žalosne glase.
"Ja se resih!"... Riči dalje mi ne pusti
mukli jad izići iz tužbenih usti,
nego istom što dišem, kamenita mučim,
s plačem riči pišem po licu tekućim
i govorim š njime, što bi reći rada:
riči jesu nime suza, koja pada.
Pismo od suza vrućih Ljubav gledat stane,
s pogledom štijući na milost se gane.
Ljuto lice, koje prije naoblači,
razvedri i moje srce š njim objači.
Ja se, veljah, resih, Isuse ljubljani,
zato takov jesi sada jednoj meni!
Ja te, ja uvridih, i ova je ruka,
s kojom ja provridih rane tvojih muka!
Tužna od kosa brigo, kada k mojoj glavi,
k tvojoj ruku digo, da nju iskrvavi.
Kada si to smila, ruko, kad se ganu,
prije krvnog dila, ah, što ne usanu!
Ti na križ imaše prigvozdenu biti,
kad moja htijaše glava da se kiti.
O smionost! Kako, Isuse propeti,
slipa mogah tako iziće iz pameti!
Tužna i crna noći, u poslu opakom
s kime umah oči ti oslipi mrakom?
Sakri zrake tvoje, sunce, - što si izašlo,
kad mi u tminu moje krvavu jest zašlo?
Ah, na pokornice izgled Mandaline
tecite niz lice bržje, suze line!
O, da vas prolivam, da Isusa noge
i š njome umivam moje zloće mnoge,
da mogu, što hoću, isprati do smrti
od gizdosti zloću i s kosami trti,
neka, kako bolje grišne kose mogu,
one zadovolje uvriđenu Bogu!
O drago ogledalo, što u tebe prije,
Isuse, gledalo oko duše nije,
da ona videći do sad slidi tebe,
kako bi slideći vidla lipu sebe!

VII.

Rožalija, vidivši u ogledalu sunce, od njega ugrijana na novi život priporodi se na izgled ptice, imenom Fenice.

I to govoreći, koliko je moći,
slidit ga želeći u njegov uprem oči.
Kad gledam, opazim eto iznenada,
ja se priobrazim s ogledalom tada:
obasja se čelo, lice tužnu sliku
promini veselo na vedrinu niku.
Staklo kano pravo sunce prikaziva
i š njime krvavo propelo sakriva.
Trepti, mirno nije zlato sunca svitla,
žari se i vije na priliku vitla.
Srce razvedriva, plačne oči suši,
kao iz mrtve živa rađam se u duši.
Zrake čudno vruće u me prospe, svaka
na način goruće strile leti zraka.
Opet sunce zajde - ne znam, kako, kuda -
a Isus izajde. Ali nuto čuda:
kaono oprane u čistu i bilu
svitlo cvatu rane prisvetomu tilu!
Uzrok dati hoću: scinim, da moguća
jest krvi grdoću suza oprat vruća.
Što ja rekoh prije, da mi sunce zajde!
Sunce zašlo nije, kad mi Isus izajde.
Kao ptica Fenice, kada starost stigne,
i perjato lice k ocu suncu digne,
s očima trepteći gleda, s usti ziva,
kao ga moleći ovako zaziva:
"Sunce, svitla kruno, od neba lipota,
stiže vrime puno od moga života.
Rod sam tvoj, od tvoga ti mene jedina
roda prisvitloga zvati imaš sina.
Ti si mi jedini sve, otac i mati,
da mi se smrt mini, tvoj dar valja zvati.
Kralju od dana, jasni samovladajući,
ah, što tako kasni tvoj plamen gorući!
Sini, željna smrti, moj životu, sini:
užgaj me, usmrti, uskrisi, promini!"
A sunce, jer svita jest oko, videći
da od pet sto lita ptić dragi mu ječi,
spruži od zraka vruće strile, pali, žari,
dokle s perjem svuče lita i život stari.
Sila od vrućine stari život skraćta:
gori, pada, gine i na prah se vraća.
Čudo! Oganj hudi svačemu, sve kvari,
a na život prudi smrtjom ovoj stvari.
Gdi smrt ptica ište, tu život nahada:

gnizdo jest ognište, gdi se opet rađa.
Na crv se obrati pepeo, iz crva
opet se povrati nova ptica prva:
iz plodnog pepela mlado dižuć oko
i krila vesela uzleti visoko.
Tako životvorna, koja nju uzvisi,
smrt srićno pokorna i mene uskrisi:
ogledalo moje Isus suncem sine,
prospe zrake koje čudno me promine.
Srce mi se užeže žestoko i gane;
mislim da se izžeže, tako oganj plane.
Pali me; uzdahnem: "Ah, kako me mori!"
Klekнем pak ustanem, dignem oči gori.
Za sve što svit cini, srce mi ne mari:
gori, da promini ćud i život stari.
Ah, o da sam slična Fenici, da mogu
mrtva svitu, srićna, velim, živit Bogu!
Mnim, da ništo spada s mene, da sam prosta:
mislim, kako sada ja slobodna postah!
O vrućino živa, o lito duhovno,
sve mi dosađiva sad, što je svitovno!
Čini mi se da se na pepela crne
gore i na prah se vas svit priobrне.
Dižem ruke kao poletit želeći:
"Ah, tko bi mi dao krila!" govoreći.

VIII.

Rožalije uzdisanje u ostavljenju svita.

Zbogom, diko svita, minuća dobroto
i na način cvita venuća lipoto!
Lipoto nesrićna, ti dangubo moja,
kako mi sad srićna je nesrića tvoja.
Je li da umrle puti blato kitim,
a od neumrle duše nit se sitim?
O brezumna vila, koju kiti zlato,
a pod snigom tila grišno krije blato!
Ogledalo tila stavljaju prid oči,
da od lika bila i kosa svidoči,
ogledalo duše za leđa i za se,
zato nit se skruše niti paze na se.
Ali da bi znale, kakve su, bi doli
on čas mrtve pale od straha i boli:
duša crna i ružna u lipomu ruhu
prilićna je tužna paklenomu duhu.
Ah, što jest lipota? Zemlja crna, gnjila,
posli svog života to jest lipa vila!
Što jest slava i dika? Kada munja sine,

njezina jest slika: skaže se i mine.
Još više tamnosti, ako ću reć pravo,
nego od jasnosti imaš, svita slavo.
Idi druge išti, koji te ne znadu,
oči jim zablišti, da u zlo propadu.
Zbogom, dvori bili, gdi rodna široko
oholost se krili i diže visoko!
Drugo stanje srićno i pribivalište,
koje bude vično, Rožalija ište.
Zbogom od Quisquine i Ruža dva grada,
s kima od starine kuća naša vlada!
Na što mi je tako vladanje široko,
da se utrudi svako, kad ga miri oko?
Biti će mi dosti lakat zemlje tisne,
u koju smrt kosti nigdo skoro stisne.
Zbogom, o mladiću, na druge zaruke
sad idem i sriću od vrstnije ruke.
Ovog zaručnika, lipa, mila, srićna,
imati jest dika, srića, radost vićna.
On prsten moj tebi ote, ljubav moju
on prikupi sebi. Po što? Za krv svoju.
Zbogom, slatka mati i ćaćko! Znam da ću
uzrok gorak dati vašoj brigi i plaću.
Zašto se ne javljam? Jer ako bi znali,
da ja vas ostavljam, na put bi mi stali.
Znadem da vas smutim i da ću probosti
rodno srce ljutim maćem od žalosti, -
srce, iz kojega premda rike isteku
žalosne, mojega vraćenja ne steku.
Neharnu ćeš zvati i ditinsku hranu
žalit hoćeš, mati, od tvog mlika danu.
Sa svim tim, da nosim k vam ljubav, ne dvojte,
neg ponizno prosim, zamirit nemojte.
Čula jesam: ako otac i na vratih
prostre se, da tako odlazit zakrati, -
ako cvili i jeći, da ti put prisiće,
na pragu ležeći: "Nejdi, dušo," viće,
"vidiš starost moju, snig na glavi sidi,
trešnjju noga, koju smrt, da stigne, slidi!
Ćaćku prije tvoga do groba sprovodi,
s Božjom posli toga blagoslovom hodi" -
ako se to zgodí, ti po njemu gazi
ter k Isusu hodi i po ovoj stazi.
Premda kose prospe, trga, lice grebe
za Boga i Gospe ime proseć tebe,
plaćuć pokaziva prsi jedna mati,
kad Isus poziva, idi, nemoj stati.
Ti oči plaćuće gledaj okom suhim
i jauk sve kuće ćuti uhom gluhim.
Zato Božja i meni pričija jest služba

nego plač rođeni, briga vaša i tužba.
Zbogom i sve zlato, biser, cvitja kite,
od očinstva dato blago, zlatne svite.
Tko zna, dok smrt teći životu dopusti!
U naglom će reći: "Odlazi, sve pusti!"
Volim dragovoljna sada za života
neg poslje nevoljna silom bit sirota.
Isuse, uzeti sad ću blago veće, -
tebe, koga oteti niko u vik neće.
Svete rane tvoje kamenje su drago,
biser, cvitje moje, zlato i sve blago.

IX.

Rožaliju priobučenu u pustoš Ljubav nebeska prinese.

Jur biše prosulo sunce zrake rane
i zlatom posulo more i sve strane.
Počmem kose strići: "Svemu vi zlu krive,"
rekoh, "meni bići, drugim strune žive.
O kako su mloge, ter na vičnu štetu,
želje, srca, noge i u vas zapletu!
Još virujem što se piše da laž nije,
da se ženske kose promine u zmije.
Kažu narav svoju: to se iz njih ležećih
u konjskomu gnoju čudo mož' izleći.
Ah, zmije otrovne uvite u strune,
vi otrove skrovne, gorke smrti pune,
što ne mogu prave zmije po svom jidu,
mogu zmije od glave, potajnije ujidu,
jer kroz gledajuće oči znadu čudno
upustiti muče jid u srce bludno,
zaplest i zamotat kao zmije nike,
da se rob odmotat ne bude u vike.
Ah, što zla vi niste! Strile otrovane
i bludni luk vi ste, svite na dvi strane!
Ah, koja je ruka vas dilit počela
na način od luka oko svoga čela?
S vami oko strilja, koje zgađat znade,
da kad istom cilja, srcu smrt zadade.
Ter još ja vas kitih, i još koja smije!
Idite (nje hitih), strune, luk i zmije!"
Cvitje bacim, zlatno ruho s mene svukoh,
Ljubav da mi platno crno, i obukoh,
jošter k tomu uže s lancem dugim dade,
da za bič mi služe, i pasat me stade.
Kad mi uže sveza i s križićem žutim
patrice priveza, da se dižem, ćutim,
i kako ne znadem, u pustoš se gori

za čas istom, znadem, kaono se stvorih:
il je kripost koja svrhnaravna bila,
Ljubav li na svoja mene uze krila.
Kakovo je stanje? Kakvoga je vridno
raskošje prvanje: tamno, pusto, hridno.
Svakud prije rada sloboda izići,
priko praga sada svog ne more prići,
jer gore okolo takove me kruže,
da i čelo golo do oblaka pruže, -
gore crne i žute, nije grane ni trave
vidit, opuznute kano jesu glave.
Oblak se zadiva za vrhe leteći
ali otpočiva od vitra bižeći.
Na gorja strmoga pinjaju se pleći
jedan na drugoga kamen strm i veći.
I kaono svima (zato tko se čudi?)
oholost i njima više stajat hudi:
viši padne prije, bolje jest bit nisko,
tko se uspne, nije stalan, stoji sklisko.
Na pećinah golih panje padajuće
tu grbava doli starost tiska i vuče.
U sridi je mista pustošna ravnica,
voda teče čista, mloga piva ptica.
Stabla dugih grana rastu i zelje, koje
jest s korenjem hrana sad pokore moje.
Kada amo dojdoh, među zidom pustim
zapletenu najdoh špilju grmjem pustim.
Nit u poldan more nit sunce od jutra
od visoke gore pristupit unutra.

X.

*Rožalija, privoljivši svitovanju Ljubavi, odluku svoju u špilji pribivat napiše
strilom.*

Ljubav joj ogledalo dade.

Kad Ljubav uniđe sa mnom u tu tminu,
mrak se vas razide, zlatom špilja sinu:
"Rožalijo, ovo," govori, "vladanje
dvor tvoj, grad i novo jest od sada stanje.
Nije ovdi buke kao doma čuti,
nije tužbe od muke da ti srce smuti.
Veselja ne skaču niti noćni tanci,
vridni da se plaču privezani s lanci.
Ovdi do po noći igre se ne smiju,
nit se cire u zloći, šale i u grihu.
Ah, noći nemirne, koje vince piju,
ali vile pirne kada vince viju!

Nisu časti pijane, gdi proždrlost sita
još neće da stane, neg želudac pita,
nego tu pribiva rajska radost prava,
dragi mir počiva, slatko pokoj spava.
Ne straši se, tko će sam pribivat tako,
primoć milost hoće zapričenje svako.
Isus navišćuje tebi volju svoju,
srce iziskuje, želi ljubav tvoju.
Isus je sve tebi. Zadovoljna s čime
budeš, ako ne bi mogla biti š njime?
Eto ti na vrhu Kalvarije blagi
Isus propet, svrhu Oca Otac dragi:
ti kći srditosti i od izgubljenja,
on Otac milosti i od otkupljenja.
On za priporodit tebe hoti umrti, -
može li se zgodit ljubav veća od smrti?
Može li bit cina kakva majke mliku
prama Božjeg Sina svete krvi liku?
On je pastir: virna tebe ovcu ruka
čuva od nevirna paklenoga vuka;
on prijatelj, koga, dok ti život teče,
ništa od srca tvoga razdiliti neće;
on tvoj od čistoće cvitak da sahrani
neoskvrnjen hoće, zaručnik obrani;
on namisto dvorne poslat hoće službe
slatko razgovorne anđeoske družbe.
Što bi višje rada? Ah, nisu li ljudi,
izvan njega kada dobro traže, ludi?
Neka sama tvoja želja sad svidochi,
da najći pokoja nije u svitu moći:
pun jest taštih laži, ispunit ju neće,
neg želju još draži većma, kad što steče.
Isus je od svega dobra živo vrilo,
sve teče iz njega, što je lipo i milo:
on je neizmirno dobro, slatko, čisto,
cilj, svrha i mirno od pokoja misto.
K tomu, sve što imaš, misli, tko je dao;
što svaki čas primaš, tko bi brojit znao!
On sve dade tebi i svrh svega sebe,
a ti dala ne bi srce, ljubav, tebe?
Hoćeš li mu kratit? Ah, siroto tužna,
nit ćeš s time platit dio, što si dužna!"
A ja doli klekoh i zemlju poljubih:
"Špiljo moja," rekoh, "za vik te obljubih!
Zdravo u sridi gora, dražje neg prvanje
u raskošju dvora, sada milo stanje!
Digni se još gori ti, goranski zidu,
nogam mi zatvori put, da ne izidu.
Da istinom znadu sriću špilje puste,
koji stoje u gradu, znam da ga opuste;

Duh Sveti njim sine, gradske ostave stane,
špilje ime promine i grad budu zvane.
I ja ne bi htela k Isusovoj volji
pristat, još bi smila zaželit stan bolji?
Zdravo, drage stine! (nje grlim, celivam)
Kakove ste cine, znadem, jer uživam.
Zdravo, moj pokoju! Kad te istom kuša,
sriću, sladost koju ćuti moja duša!
Sad utažan šuti nepokoj svitovni,
jerbo srce ćuti mir čudan duhovni.
Sama ne znam gdi sam; znam da raj uživam,
premda u raju nisam, kao u njem počivam.
Živit tu odlučih; ništa, nit smrt ista
mene ne razluči od željnoga mesta."
Ljubav, meni tada strilu davši svoju,
veljaše mi: "Sada piši odluku tvoju!
Kad se napast koja na te naoblači,
nek se stalnost tvoja s ovim pismom jači."
Po izvanskoj ploči, kud se u špilju ide,
koju moje oči vazda iznutra vide,
desnu ruku vodi, i koje govori,
kud god pišuć hodi, riči one tvori:

*Ja Rožalija, kći Sinibalda, od Ružica i Quisquine
gospodina, za ljubav Gospodina Isukrsta
odredila sam u ovoj špilji živit.*

I nut čudo, slovo tako se udubi,
da ga nikakovo vreme ne pogubi.
Zlamenje duboko vikova slidećih
bude vidit oko njemu se čudeći.
Ah, da se i u moga srca dnu udubi,
da u vike svoga Isukrsta ljubi!
Zatime dar, koga za sve blago roda
ne bi dala moga, ogledalo poda, -
ogledalo, u komu daje se prisveti
izgled oku momu, Isukrst propeti,
da u mrtvom kipu njega kripost živu,
moju gledam slipu dušu, ružnu, krivu.
"Uzmi, nek se (reče) duša lina stidi,
kad prid oči meće njega, kad ga vidi.
Neka se ogleda, i kad se zastidi,
neka ga pogleda često, da ga slidi.
Nek se tako kiti. O kako će srićna
i blažena biti, kad mu bude slična!
Živem, o blaženi (reče) život tada,
ne ja, neg u meni žive Isus sada."
Kad to izgovori, kao sunce sine

i odleti gori u rajske visine.
S ogledalom što ja poče', eto u kratko:
zabava je moja, cilj, raskošje slatko.

XI.

Radost špilje i kupanje slavića.

Gdi je ova gora? U kojih je stranah,
je li priko mora pustoš moga stana?
Od vas sam daleko. Tko još višje pita,
istinu mu rekoh, da sam izvan svita:
priko njegovih međa slavnom pridoh nogom,
kad mu okrenuć leđa rekoh: "Ostaj z Bogom!"
U špilji pribivam, prid njom sada pišem,
u njoj raj uživam, o njem živem, dišem.
Pišem to na голу i suhomu panju,
nenavidnom stolu i vašemu stanju.
Živem mirno: moje crna od goleti
žalost daleko je, dalje od pameti.
Ništa me ne smeta, jer radost vesela
i sa mnom se šeta pokoj vedrog čela.
Ne smiju ni blizu pustog dojt luga,
koji srce grizu jadi, plač i tuga.
Ništa ovdje ne cvili, nit je šta da škodi,
neg veselje bilih krila leti i hodi.
Ali eto sada plačem pišuć ovo;
suza vruća pada i pomrsi slovo.
Suzo moja, tko te, budući ja u miru,
izli, ah nehote, kaplje po papiru?
Ah, ljubav je, koja liva se kroz oči,
goreć prez pokoja suzne iskre toči:
u vrućoj slastici od nebeskih kaplja
srce od radosti rajske se utaplja.
Ah, u pustoj šumi, špiljo, moj pokoju,
što ja ne razumih prije sriću tvoju?
Cvit moje čistoće (Bog bijaše dao!)
lipše bi u samoće skutu bio cva.
Špiljo, raju, - ovo tvoje ime budi,
ime pravo i novo, komu se svit čudi,
ne ja. Raj jest toga svita dobro izgubit,
raj jest čisto Boga i sveudilj ljubiti.
Ali kuda tako zanese me radost,
eto mene kako meni otima slast!
U nju i pero zajduć slatko se prilipi,
da svrhe ne najduć mučno se odlipi:
ja š njim zaboravljam, što napisat kanim
i vašoj pripravljam želji da obznanim.
Sad na špilje ime nemojte se čuditi

niti teško brime mog života kudit.
Kad se suho postim, ah, što ja uživam!
Ja se s postom gostim, kripim, naslađivam:
kao da pada prava novim čudom mana,
slatka meni trava i koren jest hrana.
Rajska u gorah pustih mene pita sladost,
med ćutim u ustih, a u srcu radost.
Virujte, da niti žedna sam nit gladna,
vodica za piti blizu mi je ladna.
Pokraj špilje živi kristal bistro teče,
koji kano krivi žeđu, da pit neće,
jer sve šuškujući kaono se tuži,
da se ne pijući žeđa š njim ne služi.
Niti ju što kada muti: tu ne pazi
pastir svoga stada, da priko nje gazi,
nego ako moje puste drugarice
u planini koje k njoj dolete ptice,
da se kuplju i piju, navlastito ptičak,
kraljić ptica sviju i slava, slavićak.
Kljun u nju zamoči, pije, diže glavu,
opet pije i skoči na zelenu travu.
Pak se vrati k vodi, gleda gdi je plitko,
pazi i ophodi, da ne vidi nitko,
pokraj briga doli skoči, krilca stere,
glavicu zamoči, kupa se i pere.
Otpočine mrva, pogleda i pazi,
kao videći crva da po brigu plazi.
Pak glavu na krivo sad nagiblje amo,
sad s desne na livo prigne opet tamo.
U pogledu onom vidi radost niku,
svoju u vodenom ogledalu sliku.
Kao da se neće kupat, vodom brca,
gleda, kako teče, i s kljunićem štrca.
Od nike dragosti opet zaroniva,
da se u radosti ladnoj naslađiva.
Okolo se okreće, i kano da pliva,
s krilcami trepeće i umorno ziva.
Odletiti na stranu, pruža se, raskrili,
kljun tare o granu, glavom trese i s krili.
Tribi se i čisti, perje vuče i vadi;
da na red namisti, s kljunom češlja, gladi.
Kao da zafali za vodicu zdravu,
kako zna, nju fali i piva njoj slavu.

XII.

Rožalija, čuvši slavića, prilikuje sebe duhovniku, koji tri stotine godina za pticom jest hodaó, i razmišlja radost nebesku.

Višje puta kao zanešena šutim,
kakov mu je dao Bog glas, misleć ćutim,
kad u jutro rano žuberi, grljuče,
cvrči, glasom kano trči, vije, vuče.
Sad uzvisi jako i radosne zveči,
sad spušta polahko i kano zaječi.
Kao pomoć da više, žalosno se tuži:
fi fi milo *fiće* i tužno produži.
Opet digne grlo ptica kano ljuta,
ćok ćok tira vrlo po trideset puta.
Mislit ćeš, glas mili pritrgnuóvi pukne,
a ona se sili i još ne zamukne.
Vrti i obraća tanko brez pristanka
i opet glas vraća na debelo s tanka,
sad jedno, sad drugo, glasno, tiho, kratko,
ljuto, tužno, dugo, sve milo i slatko.
Neka ćovik ući, nikad neće znati,
što njega naući pivat narav mati.
Ćudim se - i kako ćudo ne bi bilo:
takov glas i tako malahano tilo!
Tko ne vidi što je, virovati neće;
tko vidi: "Glas to je, drugo ništa!" reće.
Kad piva, za njime zanesti se znade
pamet, da mi i vrime s pametjom ukrade.
Ako li to reći mogu, jer se smišljam
na višje, što steći vrstna sam, razmišljam;
što u rajú sluša, kad se s tilom združú
srićna u vike duša, koja Bogu služi.
Rad slatkoga glasa vrime brzo ide,
kao da su dva ćasa, dvi se ure vide.
Zgađa mi se tako - maleno golemu
prilićiti ako ja smijem u ćemu -
kao duhovnik niku kad je pticu ćuo,
željan slatku viku slušat prigne uho.
Slidi ju, poćuti različite glase,
zanešen se smuti, zaboravi za se.
Pivajuć ga vodi ptica, sluša, slidi;
kud ona, on hodi; slušajuć osidi.
Ne sića se kuda tako ga odvede,
da tristo (nut ćuda!) godišta sprovede.
Nit za studen zime, nit kada snig pade,
nit za litno vrime nit za jesen znade.
Nit kad sunce siva, niti kad su noći,
nikad ne poćiva, ne zatvori oći.
Puše vitar, kiša ide i nestalno

kad se vrime miša, on nju sluša stalno.
Nit boluje, niti on kada gladuje,
nit je željan piti, jer željni glas čuje.
Glas ptice neznane jest namisto lika
i pitja i hrane starcu od tri vika.
Kada pivat prista, zanešenje projde,
tristolitni smista starac natrag pojde.
Stigne k gradu; gdi je, gleda, ter se čudi.
Da tu malo prije ne bi, pravo sudi:
drugi su zidovi, kuće i zvonici,
novi su dvorovi, crkve, duhovnici;
pomrše sva dica, unuci za njima,
dok pivaše ptica, nit jim glasa ima;
družba prije znana i u manastiru
bratja poštovana počivaju u miru.
Čudo se je znalo, kad se doma vrati,
da se u vrime malo tristo lita skрати.
Duhovnikom kaže kako, kamo zajde;
ime u knjiga traže, i čudo se najde.
Starac uzdišući muči, oči gori
i ruke dižući plačući progovori:
"Koso smrtna, gdi si, stari konac", više,
"o komu moj visi život da se siče!
Što jest rajska srića? Eto tristo lita
glas maloga ptića ne učini sita!
Za po ure sudih, i još dužje slušat
želju mi probudi. Ah, što jest raj kušat!
Kad duša iz puti umrle izide,
što će bit, kad ćutit pisme vične pride?
O nebeska pismo! Ah, što se ne diliš,
dušo moja? Gdi smo? Što kasniš, što cviliš?
U raj, u raj leti! S Bogom, sinci moji!"
Umre i odleti k svrhi želja svojih.
I ja na priliku srićna starca toga
kušam radost niku rad slavićka moga:
kad piva, u svoju radost rajska krila
mnim da pamet moju bi kao uznila.
Pisme čujem, koje ako bi tko čuo,
bi rad on (kako je rič) vas biti uho.
Kad nebeski kori pivaju, zaječe
otpivajuć dvori rajski i milo zveče.
Što vas ne probude u suza dolini
slatki glas, lude kćere i Eve sini?
Što srce ne digne uši i krila gori,
da čuje, da stigne, na što ga Bog stvori?
Glasna radost što je, nitko ne viruje
nego uho, koje nju i malo čuje.
O radost, o Bože! Budući zaslužiti
da nju čovik može, tko se hoće tužiti?

Još podnest žalosti sve bi imalo tilo,
da slađe radosti druge ne bi bilo.

XIII.

Prigibe na ljubav Božju, s kojima prignuta Rožalija bliži križiće na drvenih korah.

Pitate, u čemu varam vrime dugo.
Ljubim Boga, njemu služim, - ništa drugo.
To je dilo slatko, zabavljam se š njime,
ter mi čini kratko premda dugo vrime.
Ah, koliko imam ja uzroka njega
ljubit, od kog primam blago dobra svega, -
dobra, koja daje i sipa brez broja,
da mu falu uzdaje vazda ljubav moja!
Kud god gledam, kori sve moju neharnost,
jer za me sve stvori Božja blagodarnost.
O čoviče, što si? Za te od Boga danu
u svojemu nosi skutu zemlja hranu.
Za te ona plodi jeseni i liti,
za te stablo rodi i voćkom se kiti.
Za te, a ne za se, srpom žuto lito
zlatne žanje klase, vrši, spravlja žito.
I radosna kruni grozdjem jesen sebe,
da ti sudje puni i veseli tebe.
Za te u zimnoj dobi snig zemlju pokriva,
da u vrućoj sobi trud tvoj otpočiva.
I kad projde zima, polje cvitjem za te
kao mirisnima zvizdami procvate.
Za te u visinu glavu oštru gore
dižu, u dublinu pada sinje more.
Za te rika teče nagleć k moru svomu:
idi, kao reče, k svrhi Bogu tvomu.
Za te oganj peče i vitrovi pušu,
vrime se okreće, kiša slidi sušu.
Za te trče zviri po pustih planinah,
ptica krila širi, pase sa živina.
Za te, digni oči, zvizde drže stražu
i u tamnoj noći Boga svitlo kažu.
Za te misec s tminom hrveć se u zraku
srebrnom svitlinom mrak otima mraku:
minajuć se hodi i s okrugom hiti,
da te k Bogu vodi, put kaže i sviti.
Za te sunce siva i nikada trudno
iduć ne počiva, vrime redi čudno.
Ah, kako ti ne bi led moglo rastopit
i ljubav u tebi zažeć, srce stopit?

Kip je Božjeg dara: premda tko ne prosi,
blago od dobara Bog i sunce nosi.
Ah, čoviče, što si, kakva srića i dika,
da ti ljubav nosi Bog isti od vika?
Na što, o moj Bože, crvak jest uzdignut,
kako tvoje može veličanstvo prignut?
Ah, što povoljnoga u mojoj ništoći
veličanstva tvoga zapaziše oči?
Prije svijju godišta nego ti probudi
svit iz praznog ništa i reče mu: "Budi!",
ja omilih tebi eto brez početka,
kako drag mi ne bi bio brez svršetka?
Stvori me u vrime i na tvoju sliku
dahnuć učini me - o milost veliku!
Kad pravda mač ljuti na osvetu dignu
čovičanske puti, ti nebesa prignu:
na te uze put našu, da se ne osveti,
popi gorku čašu, Isuse propeti!
I još svrhu toga božanstvenu manu,
dade tebe istoga dušam našim hranu.
Što ja mogah želit više neg tim darom
srce razveselit prid blagim otarom?
Kakvu nigda ćutih, kao sad da uživam,
slast prisvete puti, jošte spomenivam.
Ćutih oganj živi i da nikom dragom
duša mi oživi objačena snagom.
Gdi je takva mati, koja i jedinu
hoće takvu dati hranu dragom sinu?
O ljubavi dilo i skrovnost od vire,
o milosti vrilo, koje nejma mire!
O čudo visoko: što ne zna doseći
od pameti oko, može čovik steći!
Dar jest neizmirmi za gorku spomenut
muku i puk virni na ljubav okrenut:
prije ću izdahnut, zafalna umrti,
neg će u meni usanut uspomena smrti.
O ljubavi vruće! Kad ja nju razmislim,
kako je moguće ne ljubiti ju, mislim.
Idući uzdišem, gledam stabla u gori,
da s kamencem pišem križiće na kori:
i hodim cvileći gori doli ovako,
križe biližeći trošim vrime tako.
Ah, vapim, da imat srce to sad more
i križ tako primat kao srićne kore!
Ah, od puti moje srce tvrdokorno,
mini bitje tvoje i postani korno!
O ljubavi, radi, kako znaš, u prsiah
križ sveti usadi, da se ne pomrsi:
onda ću ti ugodit, onda srce hoće,
koje želiš, plodit od ljubavi voće.

XIV.

*Rožalija, pogledanjem u ogledalo zanešena u duhu, želi umrti. Vara ju Jeka.
Nauk od Jeke.*

Ogledalo, kako Ljubav me svitova,
vrime meni svako jest zabava ova:
gledam ljubav čudnu, do svrhe života
ljubav neutrudnu, izgled od dobrot.
Prignuta mi glava veli: "Ljubi, slidi:
nut posluha prava Božjoj zapovidi!"
Rana svaka veli: "Ljubi, trpit uči:
ljubav trpit želi; ne tuži se, muči."
Veli mi uboga goloča: "Sad vidiš
kralja eto tvoga! Je li ljubiš, slidiš?"
Zastidim se; znadem, slična jesam mrva
nit sine imadem njegve, još sam prva.
Gole uboštvu gdi je? U meni zlamenja
od ljubavi nije nit od ustrplenja.
Ljubav je nejaka; od česta pogleda
još ne posta mlaka studen moga leda.
Kako sam daleko od izgleda moga:
još ne vidi, rekoh, ništa u meni svoga!
Iz srca iduće kako jesu bile
njegve hitre i vruće molitava strile!
Moje pako line, studene i kasne,
zato kakve cine jesu, kakve hasne?
Imam stanje moje i gdi se naslonit,
a on glave svoje nejma gdi prislonit.
Kakvo je uboštvu, od kog se dobiva
blaga svega mnoštvo? Koji sve odiva,
gol na križu visi, gol na njem priminu,
da ubog uzvisi od uboštvu cinu.
Meni voda teče, da se usta razlade,
vodice mu neće nitko da podade,
nego gorke žuči; da muka nijedna
ne ostane, muči žuč do smrti žedna.
U ranah i boli kad do stražnje kapi
svu krv svoju proli: "Vrati ljubav!" vapi.
O dobroto vična, - tebi, o ljubav moja,
kad će biti slična Rožalija tvoja?
Uzdišem, celivam; ćutim, da ljubeći
oganj probudivam s ogledalom veći.
Rekoh: Što ja štedim i na posvetilište
život ne odredim? Ljubav njega ište.
Idem željna smrti. To mi je u usti:
Isuse, umrti na križu me pusti!
I gdi na dvi strane pružajuć se prvo

kao na križ grane najdem, grlim drvo,
Na križ ruke sterem, dižem i protežem,
s plačem lica perem, većma se rastežem.
"Gdi su tvoje strile, o Ljubavi!", cvilim.
"Slatke bi mi bile, ah, da se razdilih!"
I nut, vapijući: "Ah, da se razdilih!"
odgovarajući ja čujem glas: *Dilim*.
Jerbo u duhu bijah zanešena, zato
da mi Ljubav, mnijah, oglasi se nato.
"Dilenja ne ćutim" rekoh, - *Ćutim* reče.
Sva se u srcu smutim; ćuti, dojt neće.
"Ah, rajski mladiću!" - *Ić ću*. - "Kamo?" - *Amo*.
"Ah, nesriću...!" - *Sriću* odgovori samo.
Na po odgovara, što ja njeg uspitam.
Jeda li me vara? Zato dalje pitam:
"Gdi si? Odgovori!" - *Govori* povrati.
Mnim, u srićnoj gori, što prosim, ne skrati.
Mnim da ne produži želno Isus vrime,
da se skoro združi srićna duša š njime.
Vapim: "Vrime drugo! Ah, kad se pridružim?"
Ona ništa drugo ne reče neg: *Družim*.
Mnijah, sad se družim, ali ne priminu';
zato opet se tužim na smrt meni linu:
"Ah, na što sam živa? Nije mi radosti!"
Ona se oziva s polom riči: *Dosti*.
"Ah, moj nepokoju, pokoju nemirni!"
Rič prisiče moju i veli mi: *Mirni*.
Zaludu zaziva nju srce i cvili;
kada se oziva, same riči dili.
Vičem: "Gdi je strila, da u me uleti?"
Kao da je bila blizu, reče: *Leti*.
"Ako leti, što je da ne dojde?" - *Dojde*.
"Ah, kroz srce moje što ne projde?" - *Projde*.
"Ne ćutim, da projde. Ah, na pomoć koga
zvati ću, da dojde, ja neboga?" - *Boga*.
"Bože", vapim tada, "usliši moleću!
Vidiš suzu sada ti roneću." - *Neću*.
"Ah, moja Ljubavi, udri me, razluči,
od tila izbavi i ne muči!" - *Muči*.
Onda kao da se oda sna probudim,
kakve ja čuh glase, razmišljajuć sudim.
Nije Ljubav prava, nego *Jeka* bila,
koja glas odava; kamenska je vila,
vila u pustih gorah rođena odavna:
nit je vidla mora niti polja ravna,
u kamenju šuplju nit mrtva nit živa
u pustošnu duplju skrovito pribiva;
nit bosa nit gola, nit pije nit jide,
nit kada iz dola svoga kuda ide.
Mučat nikad neće; valja među svima,

kad što tko njoj reče da rič stražnju ima.
Nejma ništa svoga, riči nje su blago,
ima i daje toga koliko ti drago.
Od naravi nima, ne zna progovorit,
nego kad rič prima, znade odgovorit.
Ako tko zaviče i koga zazove,
rič na po prisiče, taki se ozove.
Traži, kad si čuo, ne najdeš ju, gdi je:
usta je i uho, drugo ništa nije.
Od pastira *Jeka* zove se, jer ječi
i sva od nje zveka pusta gora zveči.
Kada glas udara, gdi je špilja pusta,
odskakajuć vara iz nje šupljih usta.
Tako ja uboga, kad prvi put dojdoh,
da nije ovdje koga sumnjeć, vikat pojdoh:
"Je li tu tko stoji?" - *Stoji* reče čisto.
Srce mi se uzboji, je li za me misto.
Vapim: "Hodi amo!" - i taki se sitih,
jer čuh *amo* samo, ima *Jeka* biti.
Nije čovika živa; siguran je, rekoh,
tko s tobom pribiva, drugo moja *Jeko!*
Dragi moji, ova vila i vas vara;
vila nije nova, neg i u vas stara.
Što je varovita moje *Jeke* vika
nego li od svita ispraznosti slika?
Nju na pomoć viči; kad ju počmeš zvati,
obilna u ričih nje će tebi dati.
Mlogo obećava. Prosi blaga, *blaga*
glasom ti odava, ništa ne pomaga.
Reći ćeš: o *Jeko*, sada od rečena
kako je daleko, znadem, do stečena.
Blago, dika, svašto, s čim ufanje pita,
rič je, prazno, tašto, ne čini te sita.
To naprvo daje govoreći *Jeka*,
kada glas odaje i što sve nas čeka.
Život vitrom ide, vrime, dobra dila,
dok od smrti pride i skрати ga sila.
Smrt, što mudri sude, jest života *jeka*:
kakov život bude, takva me smrt čeka.
Kano u pustoj gori *jeka* govorenju,
tako odgovori pusta smrt činenju, -
pusta, jer opusti mrtva; da što ide
š njime, ne dopusti; sama dila slide, -
dila, smrt kojima odgovara slična:
zla zlima; dobrima dobra, u vik srićna.

XV.

Zabava vremena u ljubavi i uzdisanje Rožalije.

Nitko sad se neće između vas čudit,
niti da mi teče dugo vrime, sudit.
Kad sunce ističe, ljubav moju budi
i slatko potiče, da se ne utruđi.
Probudena, novi život, velim, sveti
ja hoću dan ovi, Isuse, početi.
Kad žarko i vruće na podne uziđe,
srce mi goruće višje k Bogu ide;
kad u večer zajde, da mi Isus sviti,
da ga srce najde, k njemu svu noć hiti,
ter se suprot noći od života tužim,
jer mi nije moći da se š njime združim.
Srce mi zacvili i od želje sane:
ah, da se zabili zora, da mi svane!
O kad mi istečeš, sunce i dan srićni,
koji zapast nećeš, jerbo si dan vićni!
Tugujem u tmuni brez svitlosti tvoje:
o Isuse, sini, ti si sunce moje,
da te vidim, ljubim, da s tobom pribivam,
da te ne izgubim, da te uvijek uživam.
Kada vitar puše, mislim: "O da hitri
uzdisi od duše lete kao vitri!"
Kada kiša pada, velim: "Suze puste,
gdi ste?" - jošter rada da su višje guste.
Velim, kad niz brdo led rastopljen teče:
"Što se u plać tvrdo srce razić neće?"
Velim: "Linu mene što na zemlji veže?
Nut, ruke zelene hrast u vrh proteže!"
Kad je lito, kako srce gorit neće?
Kada žarko tako sunce žeže i peče,
zovem vrime svako litno i goruće,
jer rajsko jednako sunce mi je vruće.
Kad je jesen rodna, iziskujem dila,
jesu li ugodna Bogu, čista, zriła.
Ne znam što je zima, kad me oganj grije:
koga ljubav ima, zime u zimi nije.
A kada prolitje zemlji studen svučē,
da ju u novo cvitje i zelen obuče,
želna tilo svučī i život umrli
cvilim uzdišući u raj neumrli.
Ah, u cvitnjak ovi, pokoj duša srićnih
sad me Ljubav zovi, - cvitnjak želni, vićni!
Tako služim Bogu, zabavljam se s time,
vas život zvat mogu od ljubavi vrime.

DIO TREĆI

I.

Ljubav Rožaliju zabavlja s prikazom mora kano prilike od svita. Vidi svoju lađu.

Još da me zabavlja ljubav u samoći,
viđenja mi stavlja različna prid oči.
Sada kaže more brez kraja široko
i vodene gore kipeće visoko:
oda strana sviju vitrovi se ljute,
jug se i siver biju, morsko polje mute.
Lađe su brez broja, k brigu putujući
idu: srićna, koja do njega dokući!
Grad je ondi; š njime kraljica od grada,
diva, kojoj ime jest *Blaženost*, vlada.
Ona, kada stigne koja lađa u luku,
slavni vinac digne, pruži s vincem ruku
i na jadro stavi veleći: "Počivaj
i pokoj u slavi na vike uživaj!"
Ali što se zgada? Brodeći viteško
jedna od sto lađa steče vinac teško.
Nije čudo: kada vitra sila dune,
kako strašno tada more se uzbune!
Rasrdi se, vrije i od zemlje crne
skoči ter se vije, val na vala srne.
I još sila veća vitarna navali
dižu u nebo pleća brodoviti vali;
kao jurišom iđu oblakom se priteć,
da na njih uzidu, penjaju se hiteć.
Oblak će poškopit voda, rekoh, sada;
u dno će se utopit pakla, kada pada.
Lađar tužan što će? Ne more oteti,
privari se, poče ludost svoju kleti.
Vidi prije smrti, grob vodeni zine,
živa će proždrti; on i sve mu gine.
Što je ruka znala, ne zna, jer je otela
krmu sila, pala jadrna jest jela.
Buka je, plač, praska, višje ufanja nije,
raspuknuta daska smrt vodenu pije.
Vidla sam jednoga ja pogibje broda,
bilig Ružičnoga na njem biše roda,
gdi oko pećine goleme i tvrde
more bljuje pine od naždrtre srde.
Sila od vitara kad pritisnu ljuta,

vidim, brod udara u nju mlogo puta.
Još mi srce stine od pogibe one:
eto naša gine lađa, eto tone!
Ja niti upitah, nego Ljubav poče:
"Eto slike svita, tko ga vidit hoće!
Svit jest more; ide lađa, idu ljudi,
dokle k vičnem pride brigu, čovik trudi.
Ah, malo domakne k tomu brigu srićno,
mlogo duša smakne utopljenje vično!
Mlogo lađa more, ali više ljudi
brez prave pokore potopi svit hudi.
Srićan, vitri koga i napasni vali
ne primogu: Boga neka u vik fali.
Mučno lađa cila ostati će, koja
kao ohola krila prostre jadra svoja
i po sridi sići pine morske smije.
Tko će tako ići, on siguran nije.
Od morske se sride daleko ukloni:
koji put svoj slide krajem, srićni oni!
Vidiš lađu eto, koje pokraj briga
jadro je napeto bilije od sniga,
kako srićno brodi", kaže govoreći,
"igra se po vodi kao ptić leteći."
Gledam jadro, koje tako mirno hiti,
na njemu se moje, vidim, ime sviti.
Vidim dvi divice: *Ufanje* je jedna;
drugoj tuga lice ne smuti nijedna,
Sigurnost se zove; na pogibne staze
dvi divice ove, kada voze, paze.
Srićna, rekoh, lađa, kad je u vašoj ruci,
znadem da pogađa pravim putem k luci.
Poče lađa plivat, a one brodeći
započeše pivat, vitrom govoreći:

1.

Pušite, hitri, u jadra, vitri,
vitri mirni, lađi virni!
Pade siver, prista jug.
Vodene gore ne pruža more,
neg počiva, vas poziva:
zapunite, put je dug.

2.

Vitrići male rugaju vale,
valja brodit, lađu vodit,
napeta su jadra sad.
Punuše milom u jadra silom,
ide sada lađa rada,
vitrić služi sam njoj rad.

3.

Nut morske zvizde, puna je gizde!
Koji traže, njima kaže
put na mora srićni kraj.
Zvizda je rana i u po dana
čudno sviti, za njom hiti
lađa sad u željni raj.

II.

Prikaza na lijevoj strani dvojputja, kako mami i vara Svit i Dika.

A u drugo vrime zabavljenje drugo
prikaza i š njime zabavi me dugo.
Činja mi se, kano Ljubav oko zore
povede me rano blizu jedne gore.
Došli jesmo bili, gdi na glasovita
dva se puta dili dvojputje od svita.
Put, na livu koji zahodeći hodi,
svit slidi i svojih roba mnoštvo vodi:
okovani robi zlatom kažu, s koga
i tko nje pridobi u zlo ropstva toga.
Svit zlatom i blagom koga ne zaslipi?
Za njegovim tragom ljudi vrve slipi.
Prid nje novce hita, i jer lakomosti
nikad želja sita ne zna reći dosti,
vrve premda trudni, nisu željom slabi,
na to jaki i budni, da koji što zgrabi.
Novac se u ruku iz ruke kotura,
jagma je u puku, jedan drugog tura.
Naprid i za njime *Brige* lete blide,
kao da svaka ima sto godina, side.
Nit je čudo: tko se priko reda stara,
prije dobi kose učine ga stara.
Ne puste ji niti za čas jedan sisti,
nit zaspāt, nit piti, niti mirno jisti.
Da se ne obline, sve su uz njih blizu,
potajno ji kine i srca jim grizu.
Ah, lude trgovce, rekoh, jerbo znadu,

da zdravje za novce i dušu prodadu!
A na strani *Dika* na pristolju siva,
mameć naslidnika družbu nje poziva.
Nju slide nje kosit, kopat, orat, žeti
i toware nosit naučeni kmeti,
ne iz sela rodom darovčene vune,
neg s mlogom gospodom slavni mači, krune.
Ona krila dili, da k visokoj srići
poletivši s krili k njoj uzmagu stići,
gdi se jest uznila na oblaku jasnom
Proglasica vila sideć s trubljom glasnom.
Š njome navištiva fale, da tko čuje,
s falom se oziva, čudi se i štuje.
Kada što navisti i svitu proglasi,
lete svuda listi, zvone slavni glasi.
O ludi, jer luda jest cina i hasna
blaga, brige, truda, plaća je rič glasna.
Ah, što je od riči i od glasa manje,
s kim se čovik diči? Nije plaće tanje.
Čas je glasa vrime: kad se čuje, dojde
i svrši se s time, - kad si čuo, projde.
Kod nje vila druga od jednake ćudi
za vrimena duga život s perom trudi.
Pero je uzela vrimenu iz krila
i smrti otela oblast smrtnih strila.
Zovu *Uspomenu*: pisati u knjigu
od ljudi spomenu slavnu ima brigu.
Ne boji se smrti: prvo će njoj strile
nego će smrt strti vično pero vile.
Premda smrt umrli život uzme tila,
čuva neumrli od imena vila.
Ne da smrti svega čovika, uzvisi
po imenu njega i kano uskrisi.
To vele. Ah, tašto dobro, jer imade
on na svitu, za što mrtav nit ne znade!
K njima mlogi leti, ali na vrat pade,
Crna, da uzleti, *srića* mu ne dade.
Crna srića oči sveže, da nit vide,
kao u crnoj noći, kud se, kamo ide.
Još jamu jim kopa; u tom radost ima,
kao da se topa igra, baca š njima.
I još što se zgodi! *Nenavidost* muče
i na prstih hodi, da perje izvuče.
Zato mlogi pada, snage u krilih nije:
ona tomu rada u srcu se smije.

III.

Prikazanje pet Ćutenja varajućih.

Kada ova vidih, opet onda mene:
"Sad nadalje idi!" Ljubav opomene.
Idem. Nuto, dica krilata, malena,
veseloga lica, puna i rumena!
Pet Ćutenja tila - ah, petera braća -
mlogim uzrok bila jesu vičneg plača.
Ime je prvomu *Vid*: sve vidit hoće,
hitre na svašto mu oči taki skoče.
Šarene su svite: kao zvizde u noći,
nikad gledat site, na njima su oči.
Ogledalo ima kao oko dvoje
i kaže u njima oštroomje svoje.
Štograd lipa, mila vidit oči traže,
čarovita dila staklo čudno kaže:
misesec, zvizde, zoru, sunce, more, riku,
polje, kuću, goru, cvitje, zemlje diku.
Skazat izgled kipa često mu je drago
vile, koje lipa lica sve jest blago.
Drugi brat se zove *Slišanje* i zato,
da on sluša nove stvari, pazi na to.
Drago mu je šutit, što goder se radi;
vas dan može ćutit, da mu ne dosadi,
pisme, šale, ptice, ali kad uzsluša
glas tamburske žice, uzigra mu duša.
Ćud tamburom kaže, nju nosi uza se,
š njome glas svoj slaže, želju uha pase.
Kakvu cinu ima ušiju, zlamenje
viseće na njima jest drago kamenje.
Na odići uši vise, nit se tuži,
nit mu tko zagluši, kad riči produži.
Mirisanje treći brat je; njegov svita
mogu pravo reći da je od cvitja kita,
jer je vas u cvitu, cvitje zlatom veže
i na kitu svitu kao nos proteže.
Miris od dragoga cvitja i lipota
druga njegovoga jest duša života.
Nos i oči slipe mastjom dragom maže;
s tim se, veli, kripe vile, ali laže.
Mirisom se pasti pogibno je; ćuti
mlogi, da od masti sva se glava smuti.
Smijuć se podaje kitice, za koje
mami da prodaje vila blago svoje:
blago, cvit od svete i lipe čistoće,
venut od uzete, jao, kitice poče.
Četvrti brat, gladno *Okušanje*, nosi
s medom vince ladno, i da kušam, prosi:
napija i pije, a med obliziva,

kušat svaki smije, jer svakog poziva.
O kako se straših, kad vidih da zmija
u rumenoj čaši ružno se privija,
i kada zagleda, da leti prosuti
iz lažljivog meda roj od pčela ljutih.
Ćutenje je peto *Doticanje*, od koga,
što je čisto i sveto, čuva tila svoga.
Gorji brat od kuge, ako kad ne smakne,
ne uzbigne šuge, koga se on takne.
Nikad nejma mira, smijuć se u šali
sve u drugog dira, da srce opali.
Kad se s kim rukuje kao prijatelj pravi,
zaside mu kuje; kada grli, davi;
komu usta svoja prigne, koga ljubi,
lice mu od gnoja i krasta pogrubi.

IV.

Prikazanje ostalih svitovnih veselja i njihovih naslidnika.

Za tom bratjom hode - dica li su bila,
koji kolo vode, ili sabor vila? -
Sloboda života, *Himba*, puna zala,
Smih, *Dragost*, *Lipota*, *Pisma*, *Igra*, *Šala*,
Veselje i š njime njegva sestra *Radost*,
kratkih krila *Vrime*, kratke dobi *Mladost*.
Nosi piti *Radost*, s alvom svoje pite
kuharica *Sladost*, a *Raskošje* kite.
Šarena na njima kao prolitje svita,
a u licu svima cvit od mlada lita.
Oči su jim crne, zorno žute kose,
skačuć kano srne cvitje beru, nose.
Pisma vila začē, što god glasom može,
što je vila i braće, svi š njome glas slože.

1.

Beri, vilo, beri, brate,
dokle svitak dragi cvate,
vince vijmo, glavu krunimo!
Amo, mladi, evo mlika,
amo, stari, evo lika,
vince pijmo, čaše punimo!

2.

Amo, družbo, leti vrime,
cvit života sane š njime,
smrtna hiti noć od žalosti.
Uzdu pusti, želje pasi,
srce siti, žeđu gasi,
dok se sviti sunce radosti.

3.

Sunce iduć naokolo
izvijati ući kolo,
s hitrim skokom tanac vodite.
Gore željom vile mloge,
na igru ih srbe noge;
zovu okom, k njima hodite.

4.

Što stojite, bratjo draga?
Eto izgled našeg traga
put je pravi, svit naš slušajte.
Crvenoga eto naše
veselja su pune čaše.
Da ste zdravi! S nama kušajte.

5.

Ah, nemojte mladost gubit,
s tugom morit, s postom ubit!
Za to lita nisu mladosti.
Ona ima igrat, gostit,
a starost se plakat, postit,
kad je sita veće radosti.

6.

Nek za pećom kašljuć doma
moli z didom baka roma,
nek ne dadu lica viditi.
A od prve junak brade,

i kad vile cvitu mlade,
ćud imadu našu sliditi.

7.

Skrušenja je gorko ime,
pokora je teško brime,
stražnja dila tužne starosti.
Nek se u prsi istom tuče,
kad s postelje smrt povuče,
kad je sila, - bude zadosti.

Nuto tužna čuda, virovati htıla
ne bi: odasvuda tiskom vrvi sila
obodvojeg spola, svake vrsti i ćudi,
od polja i vola, igle, puške ljudi,
bogati i djaci, kraljevići, cari,
ubozi, težaci; mladi, sridnji, stari.
Kad *Stid*, divac sveti, vidi bisne čete,
da slide prokleti put od vične štete,
vinac mu rumeni od ruža problidi:
"Jao", reče, "meni!" i vas se zastidi
ter sakrivši oči reče: "Bižim čista:
u takvoj grdoći nejma za me mista."

V.

*Dušnoga Spoznanja ogledalo Sloboda od života razbije; zauzda ju Strah
Božji, ali se uzde oslobodi*

A *Dušno spoznanje* koje ne počiva,
neg dušu na znanje duši prikaziva,
bludnike sustavlja, prid njima kud hode,
trnje ljuto stavlja, u prsi š njim bode.
Ogledalo nosi, vapi: "Gledaj, tužan,
i promisli, tko si! Grd jesi i ružan."
Ne mogu podniti; kakav grijh jest, vide;
svaki bižeć hiti i od njega ide.
Ali da pobigne tko, nije to moći,
za čas jedan stigne, stane mu prid oči;
silom se pridruži, kaže čisto tko je,
komu grišnik služi, i u duši što je.
Videć niki sebe zacvili: "Ah, što sam!
Ja li služih tebi, griše, lita osam!"

I natrag se vraća. "Ah, ja li, crn krivac,
stegnut se od plača mogu? Tvrđ sam živac!"
Sloboda života skoči, pita: "Gdi je
ta ružna strahota? Tko me plašit smije?"
Ogledalo zgrabi: "Daj strah griha kaži,
ter mi tvoje da bi bojali se laži!"
Na tle š njime lupi: "Sad straha u grihu
pogledaj, sad kupi!" A vile se smiju.
A *Spoznanje* svoje lice zemlji prigne,
cvili: "Jao, što je?", vapeć k nebu digne.
"Strahu Božji, dođi! Vidiš, gorko plačem.
Grišna srca prođi ljutim tvojim mačem."
Kao po mraku slipu munja se razide,
žarki *Strah* u kipu andeoskom pride;
zagrmi; iz ljutih očiju i lica,
da se vas zbor smuti, žarka munja sica.
Strahovit u svemu strašno glavom klima.
Mislim, uzdu čemu on u ruci ima?
Ljutim mačem siva, vas sabor zamući;
vidivši, što biva, *Sloboda* se skući.
Kad *Strah* uzdu stavi na nju, svi problide;
misle što se spravi, koja zla još slide.
Škriplje, grize žvalo kao ždribe, koje
jošter nije znalo, prva uzda što je.
Sloboda, budući da s imenom čudi
jednake jest, svući ropstvo s glave trudi.
Da joj zapovida uzda, to pripustit
neće, nego od stida radi nju izustit.
Spomina se što je, što bi, kuda dojde:
srce to njoj troje kao mačem projde.
Sama sobom vlada; ne da se da koja
oblast nju nadvlada; gospoja jest svoja.
Misli ljuta, kako sad svojovoljnu diku
u grdomu tako pati o glavniku.
Zato poče tresti z glavom, naglo skoči,
ali se otresti, vidi, nije moći.
Žvalo grize, žvače, grižnjom zube tupi;
otima se, skače; naprid, natrag stupa.
Gori glavu digne, trza š njome doli,
prije neg čud prigne, mrtva pasti voli.
Tako tvrdousta nigdi vranca nije:
hrče, krivi usta, petom hita, bije.
Naglo se zateče, o tle sobom lupi
i svu da uteče ljutu silu skupi.
Čud većma utvrdi, jid u njoj zakipi,
užge se, rasrdi, srdžbom snagu kripi.
Sad glavu proteže, sad glavom zakreće,
a *Strah* uzdu steže i š njom ju okreće.
Još se ne podlaže, ne staje se mučit,
rukom se pomaže, neće uzde učit.

Sili se izmaknut, ne pusti se vodit:
ali će se smaknut ali oslobodit.
Kao da je bisna, usta joj se pine,
puca uzda tisna; trga se da skine.
Što ne more sila! Puče uzda, palo
od pomamna dila je pinasto žvalo.
Ćutenja doteku i vile ostale:
"Da si nam zdrav!" reku; jakost, sriću fale.
"Da si nam zdrav!" slože dignuvši glas veći;
vape što tko može, drugi put i treći.

VI.

Strah Božji kaže livoga puta svrhu, Zmaja paklenoga.

Strah mačem zamahne karajući opaku
družbu i na strane sve leti po zraku.
Zrak se vas rasviti užezhen od mača,
a *Strah* njoj se priti i vapeći vraća:
"O nesvisni, kuda? Nuto svrhe puta!
Koja nosi tuda vas nesrića ljuta?
A tužan tko tamo jedan put posrne,
iz tebe se, jamo živa, on ne vrne.
Kad se primiliva *Bludnost*, kad svit mami,
kada *Dika* siva, da k sebi primami,
na što svit dospije? *Diku*, radost dragu
što slidi? Sve prije ti stavi na vagu.
Kamo ćeš izaći putem ovim, koju
budeš svrhu najći? Plaću gledaj tvoju.
Kad k napasti stupiš i srce pridadeš,
što i po što kupiš, gledaj. Sada znadeš."
Gledam na kraj puta, vidim golemoga
Zmaja, ružno žuta, modra, zelenoga.
I na crne gore pruža se iz dola,
zja, proždrti more s volovima kola.
Dva ohola roga diže, krivi oči:
strašnog čuda toga gledat nije moći.
Dva su žrvna oči izvaljene; sada,
rekoh, u me skoči strila, eto pada!
Dime mu se uši; tako oblačnog dima
niti, kad se puši, ljuta Etna ima.
Kad zubima škriplje i s krili klepeće,
od straha se ciplje drvje, gore ječe.
Pakao jest, nije list moj priko mire.
Ah, tko grišit smije, nejma žive vire.
Od gubice pine vise, a udara
krvava, kad zine, kao magla para.

Što jest grlo, usta što strašno široka?
Oganj, propast pusta i brez dna duboka.
Tako žestok plamen ta živa peć bljuje,
da se topi kamen, od dima zrak truže.
Eto naslidnici *Svita* i *Slobode*
i služeća *Dici* srca kamo hode!
Gladna u vike zmija, sve se u nju hita,
sve ždere, sve zija, nikad nije sita.
Kad k sebi povuče što, prid usta vrati
z bičem repa tuče, s nokti drpa, mlati.
Iz vične čeljusti, što zgrabi i dere,
nikad ne ispusti, muči, siče, ždere.
Plač je, vika: "Jao, o svitu prokleti,
u koju sam pao, uzrok mojoj šteti!
Jao, jasnost *Dike*, koja za čas sinu,
u crnu na vike promini se tminu!
Jao, o ludosti, s tebe, jao, steći,
o kratka bludnosti, muke strašne peći!
Jao, kako dugo? *Vazda!* Jao, tako,
o *vazda*, neg drugo gorje si zlo svako!
Ah, hoće li ikad ljuta sila stati?
Jao, neće *nikad* otpočinut dati!
Nikad - *vazda* - dvoje tužno, strašno ime,
jao, u paklu koje jest najtežje brime.
Jao, da bi, jao, Bog vrime na malo
za pokoru dao! Jao, vrime je stalo!
Stalo je zaludu, pravda neće dati,
na svojem je sudu rekla: "U vik pati!"
Čuvši tužni jao, cvilenje i huku,
tko bi se lud dao, mislim, na tu muku?
Dao od svoje volje? Jao, eto se daju,
da ji u vik kolje, paklenomu zmaju.
U vik, - nije od cvila i od plača hasne,
za dobra su dila veće ure kasne.
U vik, - leti sada vrime, poslije stane,
vične smrti kada strile njega rane:
poslije umrla puta, ah, ne leti vrime,
zmaj ga operuta, krila proždre š njime.
Vikovičnost vije ondi kolom svojim,
proklet viče: "Nije hasne suzam mojim!"
O paklena zmijo, kad je plaća tomu
takva, tko bi smio pristat k putu tvomu?
Pripado se, sva se stresem od strahote,
od viđene sva se smućujem rugote.
Ne straše se srne tako, kad ji s hrti
lovac na hit svrne od olovne smrti, -
nit se golub stisne tako nit trepeće,
kad se na njeg tisne jastreb i zateče, -
nit ovca prid oči videći iz gaja
da gladan vuk skoči, kao ja od zmaja.

Oči krajom skuta sakrivši, ja rekoh:
"Ljubavi, s tog puta bižimo daleko!"

VII.

*Na desnom putu Rožaliju susriti diva imenom Milost, koja grišnike u čudni
od pokore vrutak poziva.*

Odosmo. Na strani desnoj nuto čuda!
Idu odabrani, put je u raj tuda:
od svetih plemenit stopina put raja
uz goru kamenit, uzak, strm do kraja.
Nas s jasnima krili jedna diva srite:
nije ni snig bili čist kao u svite,
svitli okrug duge na glavi joj siva,
nije u licu tuge, radosna je diva.
Milostivne oči, pogled blagi i mili,
kakva je, svidoči, u svojima dilih.
Milost njoj je ime; pomnjivo se brine,
teško griha brime da s grišnika skine.
Ona njemu sviti, zove ga, priteče,
na pomoć mu hiti, ako i grišnik neće.
Brez nje nije snage nikakve u ljudi,
ona čudi blage prva nje probudi.
Nikog ne siluje; najprije put kaže,
s čovikom diluje, virno ga pomaže.
Slidi dobra dila; da ne izopači
od napasti sila srce čuva, jači.
Duše od griha crne blagim glasom diva,
jeda li se vrne k njoj koja, poziva.
Ide i putem livim, da putnike vrati,
mlogo premda krivim ljubavi ne krati.
Koje *Bludnost*, *Dika* i *Svit* robe sveže,
od ljutih krvnika sužanstva odveže.
Kad pruža kao svoje nokte zmaj i ziva,
mlogi jesu, koje i onda dobiva.
Poginuše pusti, da kano iz pakla
i iz zmaja usti ne bi nje izmakla.
Kada tko otiđe tvrd od nje bižeći,
još slidi i ide za njime leteći.
Kao munja siva i pameti bolju,
da slidi, otkriva stazu, giblje volju.
Zove srce gluho i studeno topi,
a s nebeskom suho rosom milo škropi.
Da srce opakom na pravi put vrati,
višta je svakako da se priobrati.
Sad pastirom biva, dušu, ovcu dragu,
gleda, iziskiva po zahodnom tragu.

Sad od oca prsi, milosrdja krilo
kaže, da pomrsi, što god je zla bilo.
Sad ruke protegne, na vraćanje lina
da sebi potegne i zagrlj sina.
Prijateljski blagim okom ga pogleda,
željna pomoć s dragim srcem ga prigleda.
Sad mu pripovida od griha grdoće
i prid Bogom stida, straha, krivnje, zloće.
Sad svituje, pita, što bi, kad smrt reče:
"Ići jest iz svita", - nek taj glas priteče.
Dok je vrime, neka na to pomnju stavi,
da i naglu čeka, nek se na boj spravi.
Ako tko primine, smrt mu napomina:
"I tvoj život mine!" Kad? Smrt nije lina.
Da se grišan siti, prid oči mu baca,
kakav on će biti, glave od mrtvaca.
Tako sad obuče kano smrti sliku,
sad pravde goruće prilikuje viku,
s gromovitim suda stražnjeg glasom straši,
da od dila huda grišnu želju plaši.
Oda sna mrtvoga jeda li probudi,
grišnika gluhoga trubljom strašnom budi.
Užge višje puta pravde vične plamen,
srca otvrdnuta da rastopi kamen.
Sada radost mirnu i raja lipotu,
fali neizmirnu sad Božju dobrotu.
Sve čini: svituje, uči, nagovara,
zove, prosvitljuje, priti se i kara.
Na vrstu se mlogu ona priobuče,
da stranputne k Bogu dušice privuče.
Želi pomoć svima kao mila mati,
istinom se ima diva *Milost* zvati.
Kad sin i od zloće oboli, pogrubi,
još ga pazit hoće i prudit mu ljubi.
Zove ružne, slipe nemoćnike i viče,
da se peru, kripe i od boli liče.
Na početku gore živi vrutak teče:
"Evo od *Pokore* vrutka" *Ljubav* reče.
Čudno kupalište: mlogo nemoćnika
u to utočište ide tražit lika.
Ima čudo dvoje: tu rana zacili,
i još crno što je, čisto se obili;
to jest kad se skruši tko i priobradi,
pokornoj se duši lipota povrati.
Vidla sam u ptici, koja dojde k vodi,
grišne duše slici, da se čudo zgodi:
doleti od strane live kao tužan
na brig vode znane gavran crn i ružan;
kupa se, umoči i udara s krili, -
čudo! na brig skoči golub čisto bili,

k *Milosti* poleti biliji od sniga
i od nje odleti u visinu briga.
Kod kripasnog vrila *Pokora* pribiva:
lica tužno mila, oka suzna, diva
porušena svoje nikad nije svukla
crno ruho, koje prvo je obukla.
Lice koprenica nje tanka sakriva,
kao pokornica da se stidi kriva.
Boke s užem stišće, vinac trnje golo
na glavu pritišće, da bi oštrije bolo:
čudo se š njim zgodi, vinac taj jest cvao,
a kad ga se dodi ona, cvit jest pao;
glas je, *Radost* vila da u prvo vrime,
kad jest cvao, bila je krunjena š njime.
Noge jesu bose; niz rame prosute
i s pepelom kose tužne su posute.
Ljut bič s gvozdenu zvezdama uza se
kao oružje ima, oružana na se:
š njime, dokle more ruka podnit boja,
udre, siče, ore, kopa leđa svoja.
Tužno lice doli naslanja na ruku,
nju na brig, od boli daje izgled puku:
uzdiše i sva se s groznim plačem škropi,
kao od juga da se snig prolitni topi.
S plačem se umiva; kad u prsi tuče,
tada jačjim liva virom suze vruće.
Suze nje su dilo, o njima je živa,
sebe kripi, vrilo svoje nadoliva.
Ljubljeno ga prima, tko se dojde prati;
uči, pomnju ima, što mu valja znati.
Tko uz goru ide, triba mu je grihe,
jer š njima ne pride, da opere prije.
Mandalina ista s Petrom kod ovoga
plakala je mista zloće griha svoga.
Tu u mramornomu kipu tužno kleče
i u pokornomu stanju kano ječe;
kao da su krive prilike, kroz oči
kamen suze žive sveudilje toči.
Tužan kamen daje nauk srcu od puti,
kakvu, kad se kaje, valja da bol čuti.

VIII.

Putovanje razliĉnih putnika, osobito muĉenika, prikaziva se.

Uz drum mloge staze razliĉne se vide:
na njega svi paze, kud goder tko ide.
Gledat je lipota: uzlaze po brigu
razliĉnog života po trnju i snigu

muške, ženske glave svake vrste, koje
nastoje da prave slide staze svoje.
Pod križom viteški Isusa vojnici
slavno put svoj teški slide duhovnici.
Odluka put kaže, koju svaki gleda,
prate i nje straže, *naredbe* od reda.
Odića ji dili, ali svi jednoga,
i crni i bili, služe kralja Boga.
Idu i ostali, na vinčanju ruku
koji su si dali, i svoj jaram vuku.
Idu, koje sada tuguju brez druga,
jer najdenog pada na nje mlogo duga, -
udovice, ako i jadno nevoljne,
jer Bog hoće tako, s time zadovoljne.
Idu i umorni starci, grihe mlade
skrušeno pokorni oplakati rade.
Idu moleć babe, krunice potežu,
jer životom slabe skoro se razvežu;
za desetkom svakom u prsi se one
lupajući šakom ječe, suze rone.
Idu od mladih lita u čistom životu
čete bila cvita čuvajuć lipotu.
Idu, ali mučno, bogati, i zato
na rajska naučno nije vrata zlato.
Ah, višje sirota, s kima se svit stidi,
krstjanskih dobrota put lasnije slidi.
Ide, koji hoće, - nit silit nit kratit
tko može, - od zloće sam se bude vratit.
Tu jest prilaz staze strašne, priko koga
mlogi slavno gaze slideć kralja svoga.
Tu od svake ruke, kuda valja ići,
straše oko muke, oganj, kamen, biči,
oštra od gvozdja kola, noži, mači, pile,
kopja, sablja gola, uža, križi, strile.
Neg nije nijedna tako muka ljuta,
da umrti žedna straši srca od puta.
Kao da je ravnica, idu vridni fale
stari, slabi, dica i divojke male,
nit strah krvav smeta ić po smrti tragu,
jerbo vira sveta čudno jači snagu.
Svit viteza neće takve vidit volje,
kad se biti teče na junačko polje:
srca tako nije na hrvanje spravna,
premda u njemu vrije žestoko krv slavna.
Lete, nit se straše pred srdžbom krvavom,
brane slavu naše vire svojom glavom.
Od nikakve dobit sile se ne dadu,
prilaz strašni probit i svu silu znadu.
Srićne znadu čete slavnih mučenika,
kakve vince plete njima vična Dika.

Znadu svrhu svoju: slavom budu cvali,
ako u tom boju budu mrtvi pali.
Prid njima je vrlo jedna diva išla
i s križem prodrila put, kuda jest prišla.
Križ i ključe ima od čistoga zlata,
da otvori š njima rajske dike vrata.
Ona čini jaku slabost, s križem kripti,
š njim sviti u mraku, da put vide slipi.
Diva to je *Vira*, koju s paklom jaka
proganja i tira *Nevirnost* opaka.
Vidivši nje slavi crnoj da zastupa
Vira, muke spravi, viče, grmi, lupa.
Radi, da se osveti, da ne vidi žive,
nit gledat križ sveti može niti dive.
Nju grdi i psuje, loži smolom vatre,
sablje, mače kuje, da križ š njima satire.
Nje vojnike truje, mori tugom glada,
strilja, kamenuje, oči jim izbada,
na križ diže, veže, para, dere, vuče,
na kola rasteže, siče, tare, tuče.
Ali za tilesa rumeni vojnici
ne mare; nebesa vide, lete k Dici.
Jasna Vire slava sja niti se mračí,
diva kripka, zdrava od sile se jači.
Ne pada joj dika, neg još raste ime,
jer krv mučenika jest krstjana sime.
Nit joj muke škode, nego gdi krv teče,
vitezi se plode novi od nje veče.
Neće nikad pasti, do svrhe će svita
slavno s križem cvasti diva nedobita.
Stat će nemaknuta na način od stupa;
svaka sila ljuta jest slaba i tupa.

IX.

*Prikaziva različne dive imenom kriposti, imajuće pomnju na putnike, koje
diva imenom Ufanje pivajućí pokripljuje.*

S putnici *Milosti* vide se po gori
i dive *Kriposti* kao zvizde u zori:
prva *Ljubav Boga*, druga iskrnjega,
učec kao istoga sebe ljubít njega;
Mudrost budna oka; s mirom *Pravde* i *Triznost*,
Jakost privisoka, prignuta *Poniznost*;
Uboštvo brez tužbe, *Čistoća* sva bila,
Posluh radi službe imajućí krila;
Milosrdje, drago nevoljnim, i svima
Blagodarnost blago dilec, koje ima;

Istina, u dilih i u ričih virna,
i o čiju milih *Čednost*, *Krotkost* mirna;
Bogoljubnost sveta i podnest pripravno,
što god srce smeta, *Ustrpljenje* slavno.
Kripostan svakomu daju nauk dive,
kako triba komu da na putu žive.
Što ja vidit mogoh i što svaki znade,
Ustrpljenju mlogo truda put zadade,
ali se ne smuti; što goder se zgodi,
diva se ne ljuti, vedrim čelom hodi, -
hodi, niti staje, k svakom na sve strane,
nauk svima daje, s kim se tiše i brane.
Jerbo tko je, komu što to trpit nije?
Na svitu ovomu tako sričan gdi je?
Kuša svaki, što je nevolja i tuga;
ćuti svaki svoje, gospodin i sluga.
Tuga, koja cvili pod priprostem vunom,
ima i u svili stanje i pod krunom.
Daje nauk diva: "Sinko, valja znati,
da druga jest kriva staza, dakle pati.
Kralj tvoj jest prošao s teškim križem svojim,
da i ti pošao bi s križićem tvojim.
Ustrpi se malo, to malo u vike
bude tebi cvalo na vincu od dike."
A *Ufanje* diva u svitah zelenih
obstrta i živa sva viđa se meni.
Ona slavne iz skuta vince prikaziva
i za umor puta oblakšat popiva:

1.

Hodi, trudi, nemoj stati,
pomnjiv budi, pokoj dati
trudu hoće vični stan.
Priko vrha ove gore
jur jest svrha; nuto zore,
jur se bili rajski dan.

2.

Lip je vinac; ako neće
s trudom linac da ga steče,
ni li takav slip i lud?
Ah, ne kasni, pokoj mili
i dvor jasni s malo dili
steć za kratak možeš trud.

3.

Kako mlogi svitu služe
i ubogi još se tuže!
Praznu daje plaću svit.
Njegva dika svitlo svane,
nejma vika, brzo sane
kao u večer slabi cvit.

4.

Stoj viteško, pati, idi;

nije teško, plaću vidi,
manji od nje trud jest tvoj.
S vincem vičnim čas Bog plati,
s čudom srićnim priobrati
on na biser vrući znoj.

5.

Ako blago triba dati
i sve drago, i to pati,
još rad život isti daj.
Misli na to, s tim se kripi:
stečem za to vinac lipi,
stečem slavu, pokoj, raj.

X.

Čudno vrilo želje od raja od udarca strile izvirajuć; priobraćenje strile na stablo pomu iliti palmu.

Nasrid gore znano svima čudno vrilo,
i od *želje* zvano, Ljubavi jest dilo.
Kakvo čudo to je, kad voda proteče?
"To jest strile moje dilo," *Ljubav* reče,
"kad se davno hitih, za kazat upravni
koji ima biti put u pokoj slavni."
Gdi u kamen strila udari duboko,
voda se izlila jest skaćuć visoko;
leti gore; znade, od strile leteće

da vrutak imade, zato gori teče.
Nebeska je strila; srca probuđiva,
koja budu pila, u raj voda živa.
I to ima čudnu svrhu voda ostalih:
srca ladi trudna, razlađena pali.
Znadu, koji piju: od strile goruće
uzeše, da grijū, vode čudno vruće.
Kad se nje ja napih, želja mi se užeže:
"Ah, kako," zavapih, "ladi, kako žeže!
Nejmam mira, Bože, nit ovdī pribivat
željno srce može; k tebi ide počivat.
Na svit ovaj mrāzi, želja mi ga mori,
ah, po kojoj stazi stignem brže gori?"
"Kada vodu ovu," reče *Ljubav*, "kuša
David, žeđu novu začuti mu duša.
Dosadi mu krune jasnost; uz to vrilo
u kraljevske strune udre, piva milo:

PSALAM 41.

Kao vruć jelin, Bože mili,
k vrutkom voda željan sili,
duša moja želi k tebi,
jer pokoja nejma u sebi.
Duša željom sva goruća
žeđa vičnjeg i moguća
vrutak živi Boga živa,
da ga vidi i uživa.
Uza mi je tilo. Š njime
koje će me rastat vrime!
Kad prost iz nje srićan pojdem
i prid lice Božje dojdem!
Ne stadoše ronit oči
suze ob dan i po noći;
kano tilo hranom kruha
š njima kripim slabost duha.
Dodija mi i zaglušī
rič svagdašnjā tužne uši;
nikad srcu mira nije,
sve mu veli: "Bog tvoj gdi je?"
U toj tugi, kad od tvoga
obećanja milosnoga
ja se smislih, plač se osuši
i radost se izli u duši.
Jer u misto stanja čudna
pojdem; duša željom trudna
utrnut će željni i vrući
svoj u Božjoj oganj kući.

Drugo nije manje čudo od prvoga,
vridno jest na znanje dati i od toga.
Odskočivši strila, koja zlato prvo
goruće je bila, sad je od pome drvo.
Oštrina propade u kamen brez sile,
kano kad se sade stabla, pusti žile,
odebeli, ide, raste hitro gori,
i poma izide u naravskoj kori.
Strile gornja strana, perje zvana prije,
učinjena grana na listje se sviije.
Zaludo se ljuti zima, siver puše,
nit listje požuti, nit se grane suše,
nit može porobit snig zelene dike
niti mraz pridobit, stalna je u vike.
Od nje putnik uči kriposno se vladat,
što na putu muči i smeta, nadvladat.
Na stablo se jedna naslanjaše diva,
koju moć nijedna nit sila dobiva:
Stalnost, diva jaka, nesrićna i srićna,
sve sebi jednaka, neganuta, vićna.
Između sveg zbora diva osobiti
vinac od lovora divu *stalnost* kiti,
jer lovoru, budi kakvo goder vrime,
niti jesen hudi niti poraz zime.
Stalnost od zelene grane ne uvridi
ništa: niti vene nit kada problidi.
Kopjem stablo svoje čuvajući straži,
da tko kite koje otkinut ne traži.
Stoprv kad dovrši tko trud puta svega,
z darom slavne svrži diva kiti njega.

XI.

*Prikaza nove staze k divi imenom Samoći; k njoj pustinjaci idu. Paula i
Antuna sastajanje.*

Zatim *Ljubav* mene: "Gledaj stazu ovu,"
opet opomene, "vidiš četu novu!
Stabla su visoka, a u strašnom dolu
staza je duboka po kamenju golu.
Pustinjaci kuda idu, imaš hodit;
suđeno je; tuda u raj ćeš pogodit.
Uzić je teškoća na višje, gdi diva
imenom *Samoća* vlada i pribiva.

Diva suha, blida, pustinjakom svima
ona zapovida i upravlja š njima.
Nija vidla grada, tu među kamenjem
vodicom se vlada i trave korenjem.
Nit se razgovarat mogaše brez druge
nit na koga karat, u miru brez tuge.
U pustošnoj gori ništa ju ne smuti;
kad Bog što govori u srce, to ćuti:
ćuti, razmišljava, uzdiše i moli,
plače, pogledava sad gori, sad doli.
Navlastito kada i ptica počiva,
ob noć s tim se rada slatko naslađiva.
Nje ćud zvizde znaju, u nju se zaglede,
kad iduć njoj sjaju i moleću glede.
Dugo nije diva ova znana bila,
kao samoživa biše istom vila:
za nju ptice i zviru same znaše prije,
neg se glas raširi i razazna, gdi je.
Za nju prvi znao jest, kad amo zajde
još mladić Pavao, on nju srićom najde.
Vidiš najprvoga brade bile i duge
starca Pavla, koga slide čete druge:
Antun s učenicu i Silvan, s očima
zanešen u dicit rajskoj, ide š njima.
Slide odmetnici svita, nejma broja,
slavni dobitnici, ištuć novog boja:
Pakomija, kosti premda teško vuče,
jošte muči i posti, s užem leđa tuče;
Hilarija iz stana iziće tilesnoga
i Agaton dana boječ se smrtnoga;
Doroteo sidi i u kukulice
krijuć Pambo blidi s Dositeom lice;
Arsenio, koga mladi cesarići,
meštra prije svoga, poštovaše rići.
I različne družbe, stari, mladi jedni,
idu putem službe Božje gladni, žedni,
niti trudne smeta, što na putu svojem
hodeć lica sveta oblivaju znojem.
Svaki pravo sudi: valja silom ići,
triba da se trudi, tko će pokoj stići.
Pavao kod ladna vrila i jedne pome
obra špilju, gladna da se hrani š njome.
Listjem se odiva; nikad ništa krivac
tilo umrtiva sveti samoživac.
Osamdeset lita i osam sad ide,
nit ga oči svita od te dobi vide.
Ali drugi eto starac pristar veće,
jur devetdeseto godište mu teče:
Antun, otac sveti mlogih naslidnika,
duhova prokletih strah, pustinje dika.

Na njega hudobe nut kako nasrnu
strašno, da pridobe, da ga s puta svrnu!
U prilici zmije, svinje, lava, vuka
duh pakleni vije, svižde, hruče, huka.
Ali plašljiv nije sveti opat tako,
gledeć se nasmije i reče ovako:
"Da vi što kriposti imate, bi bio
za nahudit dosti jedan, da bi smio."
Potpirajuć svoju štapom starost projde
i u špilju, koju znade, k Pavlu dojde.
Ah, što onda reče! Starci, riči vaše
nikad pero neće ispisati naše.
Sastaše se oči, a dva srca mila
jedno k drugom skoči; ljubavi je sila.
Poznadu se, nije znanjem starim oka,
neviđeni prije do onoga roka.
Antun Pavla, njega Pavao naziva
i iz srca svega grleći celiva.
Sidnu starci sveti kod vodice ladne,
i gavran doleti, da nahrani gladne.
Gavran, Pavlov sluga šezdeseto lito,
da sebe i druga svog nahrani sito,
nije po samuna, nego nosi cio,
za gosta Antuna da dopade dio.
Tko ga lomit hoće? Jedan drugog nuka,
nit Antuna poče nit Pavlova ruka.
Budući za svoje sluge da ga udili
Isukrst, na dvoje kruh sam se razdili.
Blaguju, o duhu zabavljeni veće
neg o čudnom kruhu; i Pavao reče:
"Jur šezdeset projde lita, i jednako
svaki dan mi dojde ptica čudna tako
u kljunu virnomu k običajnu stolu
noseći samomu ručak kruha polu.
Na došastje tvoje Isus po gavranu
za vojnike svoje podvostruči hranu.
Njegva nam je dala to ljubav; ah, njemu
budi dika i fala u vike na svemu!"

XII.

*Rožaliji, kad pozdravi divu Samoću, Ljubav svrhu puta prikaže, lipotu mista
i cvitnjaka nebeskoga.*

"Jao, puta mučna k ovoj divi!" rekoh.
"Hodit nenaučna ne stignem daleko.
Ali jerbo želim pozdravit *Samoću*,
što god Bog da," velim, "putovati hoću."

Ter po strmu brigu i kamenju idem,
po trnju, po snigu, po jamah k njoj pridem.
Divi se poklonim; ona pogled mili
kaže mi i s onim srce k sebi sili.
Progovorim: "Zdravo, divo uzdisana,
svetih gora slavo, sad mi srićno znana!
Dojdoh se poklonit tebi, volju moju
pod oblast priklonit i pod volju tvoju.
I ja sam obrala sriću tvoje družbe
i srcem se dala u stan svete službe."
Zagrli me i reče: "Sestro, srce moje!
Srce - što ćeš veće? - sad jest stanje tvoje.
Da si amo zašla, čestito to tebi!
Srića te je našla, u dvor zove k sebi.
Neću ti govorit višje; srićna hodi,
Ljubav će otvorit vrata, kud put vodi."
Ljubav istom strilom svojom me se taknu,
a ja za čas s tilom k gradu se primaknu,
i kroz tisna vrata kad s *Ljubavjom* projdo,
u grad vas od zlata čudeći se dojdo.
Temelj slavnog grada jest kamenje drago,
koje sve nadvlada svita ovog blago.
Srebru cine nije nit svitlog poštenja,
zlata svitlost gdi je i zvizde kamenja:
od dijaspra zidovi, od bisera vrata,
a gizdavi krovi i tle jest od zlata.
Kakvo to jest misto, znat morete lasno,
gdi se s nogom isto tlači zlato jasno.
Posrid grada teče vode žive rika,
rika slađa veće od meda i mlika.
Pokraj briga, kako rajska rika hodi,
svaki misec svako stablo voćem plodi -
stablo od života; nit pristupit smije
od smrti strahota, život vični gdi je,
nit sunce zapade, da prikrati dana;
što jest mrak, ne znade srića svitlog stana.
Dan se vični bili nit oblačna koga
žalost kad rascvili, srca su vedroga.
A cvitnjak je milo i radosno misto,
od raskošja dilo i veselje isto.
Tu se pramalitje rajsko uvik mladi
nit venut zna cvitje, koje se prisadi,
nego po naravi našeg suncokreta
k višnjem od ljubavi suncu se okreta:
mučene ružice, đurđic tihi i mili,
ponizne ljubice, neoskvrnjen lili;
drvce božje mirno i suncokret srićni,
sunce slideć virno, njem u svemu slični;
rožmarin trpeći, u vrime studeno
ufanje uzdržeći živo i zeleno;

tulipan pobožan, gori usta dižući,
kako jest uzmožan k Bogu uzdišući;
vesele iskrice od ljubavi, koje
svite se i lice dižu u nebo svoje;
vinci od metika, kojih u po zime
zelena bi dika stalna svako vrime;
svake karanfili vrsti i lipote,
kakve jesu bili na zemlji dobrote.
Mučim gledeć, samo rekoh: "Srićna stana!
Koja vodi amo, srićna desna strana!"

XIII.

Prikaza kužnoga pomora u Siciliji.

Želite li znati višje? Još gledanje
jedno ću vam dati na žalosno znanje.
Pero mi trepeće, ne da se primaknut
k listu, premda neće nas se to zlo taknut.
Ne bojte se štiti, od vas nijednoga
neće živa biti do došastja toga.
Ne znam, kuda, kamo zaneso se, gdi sam, -
tako strašnog čuda jošter vidla nisam.
Čudna jedna vila, ružna, blida, žuta,
noseći kup strila hiti strašno ljuta.
Maglu iz usti bljuje na način oblaka
i istoga truže s maglom zdravje zraka.
Otrovom se hrani; šta se goder takne,
mučno lik obrani, otrujućí smakne.
Kakva je to vila? Ne more bit druga,
nego je Smrt bila ili smrtna *Kuga*.
S kojih dojde strana, znati se ne more.
Je li izbljuvana iz dna Etne gore?
Prid njom leti blidi *Strah*, a teško može
da ju mršav slidi *Glad*, crn, suhe kože.
Strilja, i u koje kuće vrata zgađa,
u naglom po troje mrtvih se nahađa.
Čudna bolest! Ružni napnu se mijuri
na smrt, ako kužni gnoj iz njih ne curi,
i gorji od toga još čiri žegući,
kano žestokoga od ognja gorući.
Ah, kud oganj ovi kao s vitrom ne priđe!
Po selih, gradovih, svuda se razide,
niti je zlu lika, nit ga zadržava
prah od bolesnika, niti mast, nit trava.
Pomoć je jedina: biži brat od brata
i otac od sina, divojka od svata;
biži drug od druga, kći od majke svoje,
ne zna smrtna tuga, komu jest rod koje.

Biži, - ali tko će od vile pobignut!
Leteć, koga hoće, može strilom stignut.
Stigne, - nit pogleda kakav li je, tko je,
udara brez reda na sve živo što je.
Nit se sa svim zlatom bogat ne otkupi,
da k njegovim vratom ona ne pristupi.
Ili je siroma ter se snižno moli,
ili svitlog doma, strilom valja doli.
Niti perom mojim niti iskaza s usti,
kako zemlju svojim pomorom opusti.

XIV.

*Plač Sicilije. Skaže se Milosrdje imajući u ruci cvit od ružice. Pomor
pristane. Prilika je Rožalije, proti kugi odvitnice.*

Razmišljajuć kužna silu od pomora
Sicilija tužna plakaše kod mora:
"Ah, ja li sam, koju tri nadmorske gore
i kraljicu svoju kružeć štuje more!"
Zacvilivši skine krunu s glave svoje:
"Idi, kruno, gine sad kraljestvo moje!
Ah, što cvilim: gine! Ja kraljica prije,
sad mi niti sine od kraljestva nije.
Porazi me vila crna, kao robje
moje je odnila kraljestvo u grobje.
O Mesino, gdi si, desno moje oko?
Što si bila, nisi; grebje si široko.
Katanijo, što si? Za ukopat kosti,
koje kuga nosi, nejmaš mista dosti.
Gdi jest puk tvoj sada, o Panormo bili?
Vidiš kako pada, ruši se i cvili!
Gdi ste brda rodna, polja odabrana,
bogata i plodna, Italije hrana?
Tko će sijat, nije; pomrli su kmeti,
neg što kuga sije, to smrt ide žeti.
Zemlja crna mati gleda novo i čisto
da mrtvacem dati može za grob misto.
Na što ja kraljica dojdoh tužna i pusta!"
K nebu plaćuć lica okrene i usta:
"Jur jest tuge dosti, kad će biti svrha?
Vidiš, Bože prosti, jur jest priko vrha!
Nitko proti tebi zato se ne tuži:
svaki kriv je sebi; što pati, zasluži.
Zaslužiše puka grisi višje puta,
da ga udre ruka tvoje pravde ljuta
i da lica tvoga ne boječ se zloba
s pedepsom kužnoga ukopa se groba;

da ju Etne plamen zažge, proždre more,
da obore kamen grobni na nju gore.
Ali milost tvoja i blaga dobrota
veća nego moja jest bila grihota.
Ah, nek veće duga od osvete stane
ruka; nek se druga od milosti gane!
Ako vridna toga nisam, kako znadem,
vridne roda moga odvitnice imadem:
Agatu i divu Luciju, da mene
zagovori krivu i tebi spomene,
i rajske ostale sad dvorane tvoje,
koji tebe fale, cvitje gore moje.
Amo na nas lice, na nas pogledajte,
pomoć, odvitnice, vi svojima dajte!
Uzdisi mogući i prošnja jest naša,
kad nas priporuči Bogu vridnost vaša."
Nut, magla se dili ter se razgaljiva,
zrak se drago bili, nebo razvedriva,
sunce željno sine i radosna duga -
zlamenje da mine skoro kužna tuga.
I vidih u zraku, da z družbom leteći
Kuga u oblaku ružnom bižeć ječi.
A u kratće svine lipotu svog kruga
i tužnu obsine *Siciliju* duga.
Na dugi sideći *Milosrdje* diva
i ružu noseći radost navistiva:
"Sicilijo, nova ruža tvoje gore
eto sad te ova sama pomoć more!
Molba tvoja vruća i suza prolita
kod Boga moguća jest plod ovog cvita.
Ona nebo probi, prid pristolje zajde
Božje, milost dobi, ružu ovu najde.
Tari suze, čelo vedri, crno svuci,
raduj se, veselo sad ruho obuci.
Cvit jest odabrani, mirisa moć jaka
od kuge obrani, čisti otrovu zraka.
Kripost ovog cvita u špilji neznana
više pet sto lita biše zakopana.
Našast sad na diku svitlu ide sebi,
u ovomu liku bude obramba tebi.
Ali nije za te samo, neg u njemu
proti kugi cvate svitu pomoć svemu.
Nebeskomu daru na vično zlamenje
valja na otaru da skažeš poštenje."
I kad, da podade ružu, ruku prigne,
viđenje se ukrade i od oka digne.
Ljubav pako reče: "Čudo to u cvitu
sad nitko znat neće, skrovito je svitu.
Odvitnicu zvanu vilovi došasti,
ružu sad neznanu, budu vidli cvasti.

Kad osmog Urbana imena ovoga
Rim vidi obrana za pastira svoga,
onda, premda kasno, s mirisom će dahnut,
prvi put i jasno slavom kano svanut.
Sicilija mati, da kužnu bol gasi,
prva hoće znati, da svitu razglasi.
Dostojan cvit raja posvud se razide
i do svita kraja glas od njega pride."
Tako me pohodi *Ljubav* i na službu
još mi često vodi anđeosku družbu:
da me razgovore, k meni se nasele,
kad sa mnom govore, slatko me vesele.
Još mi prikaziva (kakvo čudo to je?)
z dragim Majka Diva sinkom lice svoje, -
lice ono, koje za pogledat moći
jedan put bi svoje vridno izgubit oči.

DIO ČETVRTI

I.

*Rožalija napast paklenu prikrstivši se otira i napisanom odlukom
pokripljuje se.*

Neću tajit, koja trpim priko volje:
tisna špilja moja bojno mi jest polje.
U ovoj samoći, premda sunce siva,
sa mnom kao u noći crni mrak pribiva.
Ako se usine i što svitla zraka,
od slipe je tmine strašnije i mraka.
Vidim i ne vidim: što mislim, to vidim,
i da bolje vidim, s krajem oka slidim,
da se ne pripadem, jer da bi uprla
oči, ja bi - znadem - od straha umrla.
Sad ništo proleti ispid mojih vrati,
sad opet doleti i k špilji se vrati
ter me kljunom tipa; crna krila ima
i iz krili sipa strah ružnoga dima.
Nikad ne miruje: sad krila raskrili,
k meni zaviruje, očima zakrili;
Sad s krili klepeće, sada naglim mahom
udari u pleće i u srce strahom.
Snebivam se. Što ću, tko će me sahranit?
Sama, premda hoću, ne znadem se branit.

Prikrstim se: eto, strašno naletenje
pobignu na sveto od križa zlamenje.
Ružno kukajući očito svidochi,
kako štit mogući križ jest, kakve moći.
Što ja štitom time jaka ne bi smila?
Bi se i sa svime paklom Hrvat smila.
Idemo pismo štiti; odstupit ne mogu
od njega, virna biti hoću vazda Bogu.
Štujem i štijući od straha odanuh;
vidim, ne znajući otkud kano svanu.
O nakazo, tko si? Prem ne gledah tvoga
lica, znadem, što si, iz gnjizda kakvoga.
Tebe u bižanju kukanje izdaje,
po svomu pivanju ptica se poznaje.
Ime ti jest *Napast*, jer tko slidi tebe,
u zlo hoće zapast izgubivši sebe.
Znam da te poslaše paklene udobe,
ali ne uplaše srca takve zlobe.
Nisam tako plaha da odlučak sveti
od tvojega straha natrag ću uzeti.
Pisan on na vodi nije, da pomrsi,
kad me strah ophodi, neg u stalnih prsuh.
Znam, da sam nejaka, ništa nemoguća,
ali z Bogom jaka i sve sam moguća.
Sama nisam, sa mnogom Isukrst je: štita
proti boju tamnom eto nedobita!

II.

Rožaliju napastuje Razbluda i nje sin Ljubićak. Štijući pismo stalna u svojoj odluki odgovori.

Opet zapovrnu *Napast*: nije ovim,
nego još nasrnu većma bojom novim.
Nije strašna i grda; drugačije znade
primoć srca tvrda grad kada napade.
Tim je strašna veće, čim manje; jer vara,
mladog bržje meće pod oblast neg stara.
Ne smih od strahote prid njom dugo stati,
premda od lipote dikom će se zvati.
Dojde, jao; vila od nikojih strana, -
o da ne bi bila nikad svitu znana!
Vinac od ružica cvate oko čela,
ružice su lica rumeno vesela.
Ružice su svite, prolitje su tkano,
vezano na kite cvitje odabrano.
Razbluda je; mati sinka sobom vodi
ne zna s mirom stati, na boj š njime hodi.

Ljubićak se zove, bludnu ljubav budi,
na koju se love srca mlogih ljudi.
Vojnik ovi mali, dite na zlo budno,
srca rani, pali striljajući bludno.
Strila je kitica, dar, posmih dragostiv,
medena ričica i uzdis milostiv.
Strila je rumeni obraz, ali oči
od strila ljubljenih najveće su moći.
Uzdahnuvši klima glavom, i medeni
kakav pogled ima, mati obrati k meni.
Veli: "Što, Ružice, cvit gubiš mladosti?
Ah, draga dušice, pokore je dosti!
O kraljevska krvi, mladići za tobom,
tko će tvoj bit prvi, ginu među sobom.
O srdašce moje, s tebe srce cvili
ćaćka i majke tvoje i s dušom se dili.
Ne mori ji dilje i od kamenitih
gora tvoje špilje nemoj tvrđa biti.
Nisu gore za te, neg za ljute lave;
tvoj stan dvor jest, da te svi ljube i slave.
Rodne tvoje ruže kako te ne ganu?
Na tebe se tuže i od tuge sanu.
Kad se vratiš, one opet će se dignut,
da ti se poklone, glavu svoju prignut.
Od radosne sile usta će otvorit,
kao da bi htile 'Zdravo!' progovorit."
Razbluda mi ova. Ja pismo štijući
obećah iznova, što u njem odluči.
Onda kao ljuta: "Idi, nevirnica!
Idi," rekoh, "s puta, ispid moga lica!
Znadem cvitje tvoje, cvitjem si posuta.
A u njemu što je? Zmija jesi ljuta.
Mlogi tvoj rob veli, da je ruža lipa;
ne zna sam što želi, jer jest ljubav slipa.
Tko lud glas tvoj čuje, on jadan ne znade,
kako tvoj med truje i na što napade.
Slatke riči daješ, usta su od meda,
srce, s kim izdaješ, od otrovnog leda.
Veliš, da me zovu ružice domaće,
tvrdokornost ovu ćaćko s majkom plače.
A da plaćuć vide, u ružicah kako
na nje sliku ide svita dobro svako!
Ruža, koje cvate u zori lipota,
u večer ocvate; slika je života.
I ruža i radost ima trnje svoje,
gorkost tužnu sladost, a smrt mame tvoje.
Ter da ovo mene varanje obrati,
zaslipi, okrene, učara i vrati?
Rožalija hoće da se u dvor vrne,
da s pirom čistoće cvit luda oskrvrne?

Ne, ne! Ako s mista i otidu gore,
Rožalija čista nit hoće nit more.
Ja sam zaručnika kralja odabrala
i njemu do vika viru i srce dala.
On, da mene steče, život svoj izgubi, -
ah, može li veće da zaručnik ljubi?
Ter da mojoj sada ja ugodim puti,
a on pun od jada gine u mukah ljutih?
Mojoj glavi spravljam ruže od radosti,
a njegovoj ostavljam trnje od žalosti?
Otale i s tvojim, *Razbludo* prokleta,
sinom! Što me svojim on pogledom smeta?

III.

Rožalija s bičem pristraši Ljubićka, koji s Razbludom pobigne. Rožalije suze na ruže bile, a krv na rumene se obrati. Zafali Gospi.

U to uzeh u ruke bič srdita na me
misleć, koje muke trpi Isus za me.
Ljubićak videći: "Jao, majko!" reče,
od straha bižeći k njoj u krilo teče.
Skoči i ona plaha š njime ne znam kamo,
niti se od straha povратиše amo.
A ja grišno tilo započeh pokorit,
da bi uzmožno bilo ljubavi odgovorit.
S udarcima ljuti od gvozdениh biči
raskošje od puti ne pristajem sići,
dok suze niz lica, s leđi krv ne livam
i tvrdi grišnica kamen ne polivam.
Nek me, kako može, špilja kamenita
tugovat pomože s žalostjom polita.
Ali nut kamenje, nje da se žalosti,
neg plodi zlamenje čudno od radosti:
rumene se vide ruže, gdi krv pada;
gdi suze, tu ide bila ruža sada.
Od drugih ružica ja se onda sitih,
od kojih krunica Gospina se kiti.
Da napast *Razblude* ja pridobi stalna,
valja ljubav bude Gospi da zafalna.
Na glavu odvitnice triba je da stave
moje molitvice vinac ove slave.
O (mislim) da kako pozdravi te, Divo,
anđeo, ja tako možem čisto i živo!
I patrice uzeh; molim, križ celivam,
prolivajuć suze Mariju nazivam.

IV.

Rožalija, u snu hotijući zagrliti Gospu i Isuska, probuđena najde se držeći u ruci križ i patrice. Ljubav ruže u vinac plete. Nauk.

Kad dovršim sveto Marijansko dilo,
zadržimam, i eto što mi se je snilo:
Viđa mi se Diva prid očima mojim
da u zlatu siva z dragim sinkom svojim.
Zvizde krune glavu, nogam se podlaže
Misec i nju pravu Gospu od neba kaže.
Suncem je obstrta; sinka križ jest slava,
kojim jest satrta moć paklena lava.
I nut, čudno sva se špilja priobrati,
kao od lica da se nebeskog pozlati.
Drugo špilje nije viditi zlamenje
neg priprosto prije, sad drago kamenje.
Zlatno kamenitih na pećine stinah
jasni se i sviti od bisera cina.
Misto trnja strmi po čudnomu zlatu
zelene se grmi i biserom cvatu.
Mislím, gledam, gdi sam, moja špilja gdi je,
jesam li il nisam, gdi bih vazda prije.
A k meni Divica i sinak medeni
obratiše lica i pogled ljubljani, -
pogled oni, koga premda u snu uživah,
bude srca moga raj, dokle sam živa, -
pogled, srce koji tako mi potegnu,
da slobodu mojih ruka ne ustegnu,
neg poljubit smijah celovom umrlim
ruke i još htijah da nju i njegov grlim.
Ali u to vrijeme dignu se sprid oči
viđenje; za njime, da sustavim, skočih.
Zavapim moleći: "O Divo, o Sinu!"
križ njegov držeći, - i nuto, sve minu.
Probudim se, gledam; na viđenje moje
misleći pogledam naokolo, što je.
Ositim se, kada sanjah, Gospu da bi
sustavila, tada ja patrice zgrabih
i križić: doisto, najdoh se klečeći,
krunicu namisto Gospe ja držeći.
O Sinu prilipi i pričista Mati,
što me (velim) slipi i gledat vas krati?
Ne čudim se što je na prihod Divice
u snu špilja svoje prominila lice.
Takvoga uresa jedan pogled more
puste na nebesa priobratit gore.
Ljubav (vidim) uze onda ruže brati,
na koje se suze i krv priobrati:
Majki bile dade, a rumene prije

Sinku; druge stade da u vinac vije.
Ne plete do kraja; kada na po dojde,
prikaza tog raja iščeznu i projde.
Onda u dragosti srce moje i slasti
počme od radosti kao ruža cvasti.
Mislim, što jest služiti Bogu, Boga uživati,
u vik se š njim združiti, u njem naslađivat.
Ah, kakva je srića njega u vike ljubiti,
ah, kakva nesrića u vike izgubiti!
O svitovne čudi! Kad *Razbluda* mami,
što jest da poludi i da se pomami?
Što luda veselje, koje istom draži,
a nasititi želje nije uzmožna, traži?
Što ne traži njega, koji jest pričista
radost, blaga svega pun, lipota ista?
Viđenje prošasto, kad razmišljah što je,
Ljubav krune zašto ne dovrši svoje,
u srcu se smetam, ništa će se zgoditi,
napast će, zgonetam, silu na me voditi:
u došasto vrime boj me čeka veći,
valja vinac š njime dovršiti i steći.

V.

Rožaliju Ispraznost svita napastuje.

I eto, ne projde sedam dana mirnih,
šta se bojah, dojde; strah bi prorok virni.
Čudno slavna vila priđe iznenada;
božica bi bila, da je moći, rada.
Na njoj zlato siva i kamenje drago,
kao da ju odiva svega svita blago.
Kruna je od zlata i biserne sjaju
zvizde oko vrata i na svite kraju.
Na način svitloga pristolja ohola
od zlata čistoga jasne se nje kola.
A pauni, koji voze, puni gizde
od repova svojih raširuju zvizde.
Okrug svita nosi, kao da vlada š njime;
kad tko od nje prosi štogod, vara s time.
Zlatne mriže ima, nje na lov rasteže,
ništa nego š njima svitli zrak poteže.
Poznah udilj, kakva vila ima biti,
koju dika takva obsiva i kiti.
Vidim, pravo nije zlato, koje siva,
laži i varke krije, jer se prominjiva.
Nejma zlato toga, ne tamni nit gine
na način svitloga božurka i pine.
Očito mi dosti, kad vara i laže,

da od *Ispraznosti* vila ta jest, kaže.
Vrat oholi diže i s očima kreće;
da u svoje mriže zaplete me, reče:
"Što činiš u tomu grobu zakopana,
svitu očitomu rođena i dana?
Digni se iz ove pustoši i hodi,
kuda tebe zove srića, da te vodi.
Na diku te moju ona dade i stvori,
da gospoju svoju Panormo te dvori.
Što činiš u tmimi? Sa mnom ovdi sidi,
rodu glas učini, da te sunce vidi.
O Ružo, od krvi spomeni se tvoje,
slidi tvoj put prvi i nauke moje.
Ja sam ona koju vas eto svit štuje;
on zapovid moju (kaže okrug) čuje.
Tko jest i ne želi biti, neg jest, veći?
Svaki rad bi, veli, sriću bolju steći.
Za mene vojnici siku se u boju
i krv mojoj daci prolivaju svoju.
Mudroznanac radi za me, štije knjige,
nit mu kad dosadi trud od mudre brige.
Odluka je dika, da more drugoga
priletit knjižnika slavom pera svoga.
I prid Isukrstom za me niki kleče,
da tko kažuć s prstom: 'Nut pobožne!' reče."

VI.

Rožalija odgovori i s ogledalom svojim Ispraznost otira.

Onda ja na kamen gledam, pismom ovim
potaknuvši plamen, odluku ponovim.
Ogledalo moje uzamši u ruke,
promišljajuć tvoje, o Isuse, muke:
"Ja", rekoh, "ohola hoću se uzvisit,
kad ga vidim gola i na križu visit?
Ja u cini ljudi i dvoranskih službah,
on pogrđen hudih od laži i tužba?
Da Panormo štuje mene, slavi i dvori,
Jerosolim psuje njeg na smrtnoj gori?
Kad mrtav zahodi on u crnoj noći,
da na sunca hodi Rožalija oči?
O himbo, znam, što si i što obećavaš,
što od tebe nosi svit i što prodavaš.
Ah, nesvisni zašto tebi ljudi služe?
Daješ dobro tašto, nad kojim se tuže.
I neka bi bilo pravo dobro tvoje,
koje ćeš u krilo isipati moje,
dokle živa i zdrava budem ga uživat,

ah, dokle će slava jasnim suncem sivat?
Mogla bi ja zvati slavu sunce drugo,
da bi mogla sjati kao sunce dugo.
Sunce, znaš, zapade i opet izajde,
a slava ne znade izajći, kad zajde.
Posle nekoliko na svitu godišta
što je svekoliko? Magla, vitar, ništa.
Nuto varke tvoje i što imaš moći!
Ter š njima da moje ti zaslipiš oči?
Nikad, nikad! Volim ovdi da izdahnem
nego da oholim lažima pristanem.
Idi, o napasti! Tko kad tvojoj slavi
i taštoj oblasti svit pod noge stavi?
Kralj jest svita svega, koji s križem tebe
i ponizi njega ponizivši sebe."
S ogledalom idem. *Ispraznost* kad vidi,
da š njime ja pridem, zlata laž problidi.
Još se ne dotaknuh, i u maglu crnu,
kada ga primaknuh, viđenje se obrnu.
Sad, *Ispraznost* što je neka svaki sudi;
neka, velja(h), tko je lud, za njom se trudi.
Svitlost, koju ima, što je? Magla, sina,
ništo svitlog dima, prazna u vodi pina.
Okrunjeni gdi su vladaoci svita?
Kao da bili nisu; tko za njih sad pita?
Neumrla dika, glas zvoneći slavno,
ne dočeka vika, zanimi jur davno.
Nije glasa glasu, svatko od njih muči,
koji mniše da su umrt nemogući.
Gdi su starih kao od gradova gore?
Tko bi kazat znao? Sad vol ondi ore.
Tko bi reći htio? Gdi je nikad davno
čudan varaš bio, sad je polje ravno.
Što je bila vaša, Asijanci, Troja?
Tužna marve paša posli grčkog boja.
Stari Rim, od svita kralj, i moć vojnika
gdi je? Nedobita ukopa se dika.
Da se Augustu zgodi dojt, znao ne bi,
kad po Rimu hodi; nije priličan sebi.
Gdi jest grobje kralja od Misira grada?
Smrt sve tare, valja, smrvi i nadvlada.
Istinom tko zvati grobja grobje sada
može? Ništa stati ne može, sve pada.
Gdi druge zidine, od svita čudesa,
oholost visine pružeć u nebesa?
Ah, sve se obara; što stoji, upade;
to vrimenta stara i sadašnje znade.
Gdi su oni, koji kao sunce prostrše
oblast ruka svojih? Nesta jih, pomrše.
Nit je oholosti nit je vidit blaga,

nego *Ispraznosti* zlamenje od traga.
Vrime i život leti; na vrimena krilih
kad život proleti znamo što smo bili.
I što jest svit, znamo, kako mami, vara;
što daje, jest samo sanj prazan, glas, para.
Budi na milosti ovoj Bogu fala,
jer laž *Ispraznosti* poznat mi jest dala.

VII.

Ljubav, kazivajući Rožaliji nedovršeni vinac, zapovidi primistiti se u drugu goru, otkud vidivši dvor svoj, nadvladajući napasti dovrši vinac. Privoli k tomu.

Ljubav opet k meni uniđe leteći,
vinac nesvršeni u ruci držeći.
"Eto kruna ova," veljaše, "ružična!
Još nije gotova tvoja kruna srićna!
Još lažljivi da te svit kako primože,
kao jurišom na te udrīt će što može.
Da dovršiš tvoju krunu, stoj viteški
u stražnjemu boju i zasidah teških.
Do sad izdaleka boj bijaše mali,
sad izbliza čeka napast da navali.
Valja ti na oči dušmaninu ići,
koji će sve moći svoje silu dići.
Iz stana ovoga posli malo dana
u misto novoga seli se medana,
pustoš nove špilje vrh visokih gora
daleko tri milje od rodnoga dvora.
Svit po te će slati napasna mišljenja
i stara će zvati doma poželenja.
Ah, koliko puta, nemoćna podnesti,
kao napast ljuta tužno ćeš se smesti!
Na te će nasrnut, zapet varke svoje
i opet se vrnut priko volje tvoje.
Prem se ne pridade i otvor zakrati,
kucajuć dosade na tvog srca vratih.
'Što nećeš otvorit? Što si tvrda i gluha?'
milo će govorit i zaglušat uha.
'Rožalijo, hodi, doma se odseli!
Majku, ka te rodi, tužnu razveseli!'
Misli ove znadu čudno na se sveti,
da se ne poznadu, obličaj uzeti.
Kao da bi dive iz neba dotekle,
da te pravu okrive, ova budu rekle:

'Rožalijo, kada otud ćeš se dignut?
Vrime jur jest sada krivu volju prignut.
Znaš dobro da ima koja jest pobožna,
svojima starjima kći biti podložna.
Proti zapovidi svetinja nije sveta;
promisli i vidi, jer te napast smeta.'
Misli u dvor bili, jer moguće jesu,
na svojima krilih za čas te prinesu.
Pameti smetene, gdi si, nećeš znati,
uzdišući mene na pomoć ćeš zvati.
'O dvori šareni,' često ćeš govorit,
'sakrite se meni!' - i oči zatvorit.
Panormu ćeš vidit iz brda pustoga, -
ah, kakov će slidit boj s pogleda toga!
Da te krv nadvlada smetenu sirotu,
kazivat će grada domaćeg lipotu.
Udarit će misli, kao kad na polju
grlicu su stisli jastrebi da kolju.
Udrit će u oči, većma u želju tvoju:
u tom posvidoči stalnu ljubav tvoju.
To neg sve prošasto težje jest, boj veći,
ali na došasto misli što ćeš steći.
S tim slavnim dobitjem naviti ćeš punu
kao ružičnim cvitjem, koju vidiš, krunu."
Ja se onda poklonih ovoj zapovidi
i srce priklonih da ju rado slidi.
"I na to gotova", velim, "jesam polje,
pokli Božje ova jest naredba volje.
Srce je pripravno Hrvat se do smrti,
još, da vinac slavno dovršim, umrti."
Kada izgovorih to, *Ljubav* otide,
a srce mi gori ćutim da uzide.
Ćutim na hrvanje ljubav slatkosilnu
imajuć ufanje u milost obilnu.
Uzdišem: "O vrime kad to hoće stići,
da se stražnjoj š njime obradujem srići!"

VIII.

Rožalija svoju knjigu dovršujuć njoj napokon govori.

Dosta veće. Kako, u kojoj sam strani,
istinito tako ja sve vam obznanih.
Sad na svrhu stigoh, zato pismo skraćam
i k tebi se, knjigo putujuća, vraćam.
Ti iskaži s usti i s ričma mojima,
kakav stan moj pusti raj doisto ima.
Ti namisto mene rod moj razgovori,
koji od tuge vene i s plačem se mori.

Kad me majka gledat zaželi, na tebe
milo će pogledat za utišit sebe.
Gdi ja stajah prije, ondi te nastani,
u škrinjicu, gdi je biser moj, sahrani.
Pustoš stanje moje, dvor pribivalište
i stanje je tvoje blaga sahranište.
Nek jest; nisam koja tebi nenavidim,
jerbo da jest moja bolja srića, vidim.
To još ne ostavi: prije neg te sahrane,
ljubljeno pozdravi sve od moje strane.
Reci "z Bogom" - njima pisat nejmam drugo,
nego želim svima živit sveto i dugo.
To ću prosit Boga u molitvah vrućih;
ja prosim svakoga, da me priporuči,
da se od sad tako podnesem i vladam,
da napasno svako varanje nadvladam.
Jošter želim jedno: da dvor rajske dike
nas srićne zajedno sastavi u vike.

Sva ova neka budu na veću slavu Božju i poštenje svete Rožalije